

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ А.О. Єпіфанов

«__» _____ 2008 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ
ПІДПРИЄМСТВА

Виконав студент 5 курсу, група МФ-31

_____ О.В. Чалов

«__» _____ 2008 р.

Керівник дипломної роботи

_____ Л.Л. Гриценко

«__» _____ 2008 р.

Суми – 2008

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ А.О. Єпіфанов

«___» _____ 2008 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

студенту _____ курсу, групи

1. Тема роботи: _____

затверджена наказом по академії від «___» _____ 2008 р. № _____

2. Термін здачі студентом закінченої роботи «___» _____ 2008 р.

3. Дипломна робота виконується на матеріалах

4. Предмет дослідження

5. Мета дипломної роботи

6. Орієнтовний план дипломної роботи, терміни подання розділів науковому керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ I

(назва – термін подання)

У розділі I

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ II

(назва – термін подання)

У розділі II

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ III

(назва – термін подання)

У розділі III

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

7. Консультації по роботі:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

8. Дата видачі завдання «___» _____ 2008 р.

Керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Завдання до виконання одержав

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 92 сторінки, 23 таблиці, 4 рисунки, список використаної літератури з 73 найменувань, 8 додатків.

Прибуток є головною рушійною силою ринкової економіки, який забезпечує інтереси держави, персоналу підприємств та їх власників. Тому однією з актуальних проблем на сучасному етапі є оволодіння керівниками та фінансовими менеджерами сучасних методів ефективного управління формуванням та використанням прибутку в процесі діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування і використання прибутку підприємства та удосконалення політики управління цими процесами.

Об'єктом дослідження є Сумська державна біологічна фабрика.

Мета дипломної роботи полягає в дослідженні теоретичних та практичних основ управління формуванням і використанням прибутку та розробка системи заходів щодо удосконалення політики управління прибутком підприємства.

Під час написання даної дипломної роботи було використано такі методи дослідження, як розрахунково-аналітичний метод, коефіцієнтний метод, балансовий метод, економіко-математичне моделювання, факторний індексний аналіз з використанням матричної моделі та ін.

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо необхідності удосконалення політики управління формуванням, розподілом та використанням прибутку підприємства, а саме на основі використання сучасних моделей факторного аналізу виявляти можливі шляхи збільшення прибутку.

Одержані результати можуть бути використані при здійсненні управління процесами формування, розподілу та використання прибутку на Сумській державній біологічній фабриці або на інших виробничих підприємствах.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, формування прибутку, використання прибутку, фінансовий результат, рентабельність, факторний аналіз.

Дипломна робота

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1 Сутність прибутку та його роль як результату фінансово-господарської діяльності підприємства.....	10
1.2 Управління формуванням прибутку підприємства в процесі операційної, інвестиційної та фінансової видів діяльності.....	20
1.3 Механізм управління розподілом прибутку підприємства.....	30
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУМСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ФАБРИКИ.....	36
2.1 Загальна фінансово-економічна характеристика Сумської державної біологічної фабрики.....	36
2.2 Оцінка фінансового стану підприємства.....	40
2.3 Аналіз формування прибутку на Сумській державній біологічній фабриці.....	51
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ, РОЗПОДІЛОМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	60
3.1 Основні шляхи збільшення прибутку підприємства.....	60
3.2 Заходи по удосконаленню політики розподілу і використання прибутку Сумської державної біологічної фабрики.....	68
3.3 Напрямки підвищення рівня рентабельності діяльності підприємства.....	75
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	87
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Формування засад ринкових відносин в Україні зумовлює необхідність подальшого реформування економіки, зміцнення фінансово-кредитного сектора, посилення його впливу на активізацію структурної перебудови та забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку країни. Це можна досягнути лише шляхом зміцнення фінансового становища окремо кожного суб'єкта господарювання.

Ринкова економіка визначає конкретні вимоги до системи керування підприємствами. Необхідне більш швидке реагування на зміну господарської ситуації з метою підтримки стійкого фінансового стану й постійного вдосконалювання виробництва відповідно до зміни кон'юнктури ринку.

Прибуток є головною рушійною силою ринкової економіки, який забезпечує інтереси держави, персоналу підприємств та їх власників. Тому однією з актуальних проблем на сучасному етапі є оволодіння керівниками та фінансовими менеджерами сучасних методів ефективного управління формуванням прибутку в процесі діяльності підприємства.

Грамотне та ефективне управління формуванням прибутку передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення даного управління, знання основних механізмів формування прибутку й використання сучасних методів його аналізу і планування.

Формування механізму твердої конкуренції, непостійність ринкової ситуації, ставили перед підприємством необхідність ефективного використання наявних у його розпорядженні внутрішніх ресурсів, з одного боку, а з іншого, вчасно реагувати на зовнішні умови, що змінюються, до яких відносяться: фінансово-кредитна система, податкова політика держави, механізм ціноутворення, кон'юнктура ринку, взаємини з постачальниками й споживачами. Внаслідок перерахованих причин змінюються й напрямки аналітичної діяльності.

Щоб забезпечити високу економічну ефективність виробництва, потрібна державна економічна політика, що сприяла б формуванню середовища, сприятливого для господарської діяльності й орієнтувало підприємство на максимальне одержання прибутку (доходів).

Поряд із формуванням прибутку на кожному підприємстві має бути забезпечене й ефективне управління його розподілом. Слід пам'ятати, що кожний цикл розподілу прибутку звітного періоду одночасно є і процесом забезпечення ефективних умов його формування на розширеній основі у майбутньому періоді. Саме тому обрана тема є актуальною.

Метою даної дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних основ управління формуванням і використанням прибутку та розробка системи заходів щодо удосконалення політики управління прибутком підприємства.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні задачі:

- розглянути сутність прибутку та його роль як результату фінансово-господарської діяльності підприємства;
- дослідити процес управління формуванням прибутку підприємства в процесі операційної, інвестиційної та фінансової видів діяльності;
- розглянути механізм управління розподілом прибутку підприємства;
- надати оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства;
- провести аналіз формування прибутку;
- виявити основні шляхи збільшення прибутку підприємства;
- провести заходи по удосконаленню політики розподілу і використання прибутку;
- пошук основних напрямків підвищення рівня рентабельності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є Сумська державна біологічна фабрика.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування і використання прибутку підприємства та удосконалення політики управління цими процесами.

Інформаційною базою в даній роботі є статистичний матеріал, форми фінансової звітності Сумської державної біологічної фабрики за 2005-2007 роки, постанови й законодавчі акти уряду України та роботи вітчизняних і закордонних економістів, що займаються питаннями управління ефективністю виробництва й прибутку.

Під час написання даної дипломної роботи було використано такі методи дослідження, як розрахунково-аналітичний метод, коефіцієнтний метод, балансовий метод, економіко-математичне моделювання, факторний індексний аналіз з використанням матричної моделі та ін.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність прибутку та його роль як результату фінансово-господарської діяльності підприємства

Прибуток як найвідоміша з давніх часів категорія отримала новий зміст в умовах сучасного економічного розвитку країни, формування реальної самостійності суб'єктів господарювання. Виступаючи головною рушійною силою ринкової економіки, прибуток забезпечує інтереси держави, власників та персоналу підприємства. Тому однією з тактичних задач на сучасному етапі є оволодіння керівниками та фінансовими менеджерами сучасними методами ефективного управління формуванням прибутку.

Грамотне та ефективне управління формуванням прибутку передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення даного управління, знання основних механізмів формування прибутку й використання сучасних методів його аналізу і планування.

Поряд із формуванням прибутку на кожному підприємстві має бути забезпечене й ефективне управління його розподілом. Слід пам'ятати, що кожний цикл розподілу прибутку звітного періоду одночасно є і процесом забезпечення ефективних умов його формування на розширеній основі у майбутньому періоді.

Різні автори дають різні визначення терміну «прибуток». Нижче наведемо деякі з них. Так, наприклад, відомий вчений-економіст Бланк І.О. визначає категорію «прибуток» як: «виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, і представляє собою різницю між валовим доходом і валовими витратами у процесі здійснення даної діяльності» [55, С. 519].

Професор Кірейцев Г.Г. дає наступне визначення: «прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості» [7, С. 154].

«Прибуток – це частина додаткової вартості, створеної і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми» - визначає професор А.М. Поддєрьогін [61, С. 87].

Різномічне значення прибутку посилюється з переходом економіки держави до ринкових умов господарювання. Підприємства недержавної форми власності, отримавши фінансову самостійність і незалежність, мають право вирішувати, на які цілі і в яких розмірах спрямувати прибуток, що залишився після сплати податків до бюджету та інших обов'язкових платежів і відрахувань.

Отже, об'єктивне підґрунтя існування прибутку пов'язано з потребою первинного розподілу додаткового продукту. Прибуток – це форма виявлення вартості додаткового продукту.

Додатковий продукт – це вартість, створювана виробниками понад вартість необхідного продукту. Додатковий продукт властивий усім суспільно-економічним формаціям і є одним з найважливіших чинників їх успішного розвитку.

Водночас прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є певні особливості у формуванні прибутку підприємств залежно від сфери їх діяльності, виду економічної діяльності господарств, форми власності, розвитку ринкових відносин.

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відбивається в бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок:

визначення фінансових результатів від основної діяльності (обчислення собівартості продукції (робіт, послуг), адміністративних витрат, витрат на збут); визначення прибутків (збитків) від іншої операційної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності.

З проведенням реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні з 2000 р. відповідно до міжнародних стандартів відбулися зміни в методиці визначення прибутку підприємств. На рис. 1.1 наведено схему формування прибутку підприємства з урахуванням змін у бухгалтерському обліку та звітності.

Облік і визначення фінансових результатів – прибутку (збитку) здійснюється за такими видами діяльності підприємства: звичайна діяльність, у тому числі операційна та інша звичайна діяльність; діяльність, пов'язана з виникненням надзвичайних подій; в свою чергу, операційна діяльність поділяється на основну та іншу операційну діяльність.

Так, визначаючи фінансові результати від іншої операційної діяльності, необхідно зважати на: операції, пов'язані з реалізацією оборотних активів; доходи від операційної оренди активів; одержані (сплачені) пені, штрафи, неустойки; нестачі і втрати від псування цінностей та втрати від знецінення запасів. Водночас слід звернути увагу на можливість отримання підприємствами прибутку (збитку) від інших видів діяльності, що може суттєво впливати на загальну суму прибутку.

Значний вплив на формування прибутку підприємств можуть справляти доходи від фінансових операцій: від спільної діяльності; отриманих дивідендів; відсотків, одержаних за облігаціями, а також за кредит і фінансовий лізинг.

Визначаючи фінансові результати від іншої звичайної діяльності, у жодному разі не можна залишати поза увагою операції, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій, основних засобів, матеріальних активів.

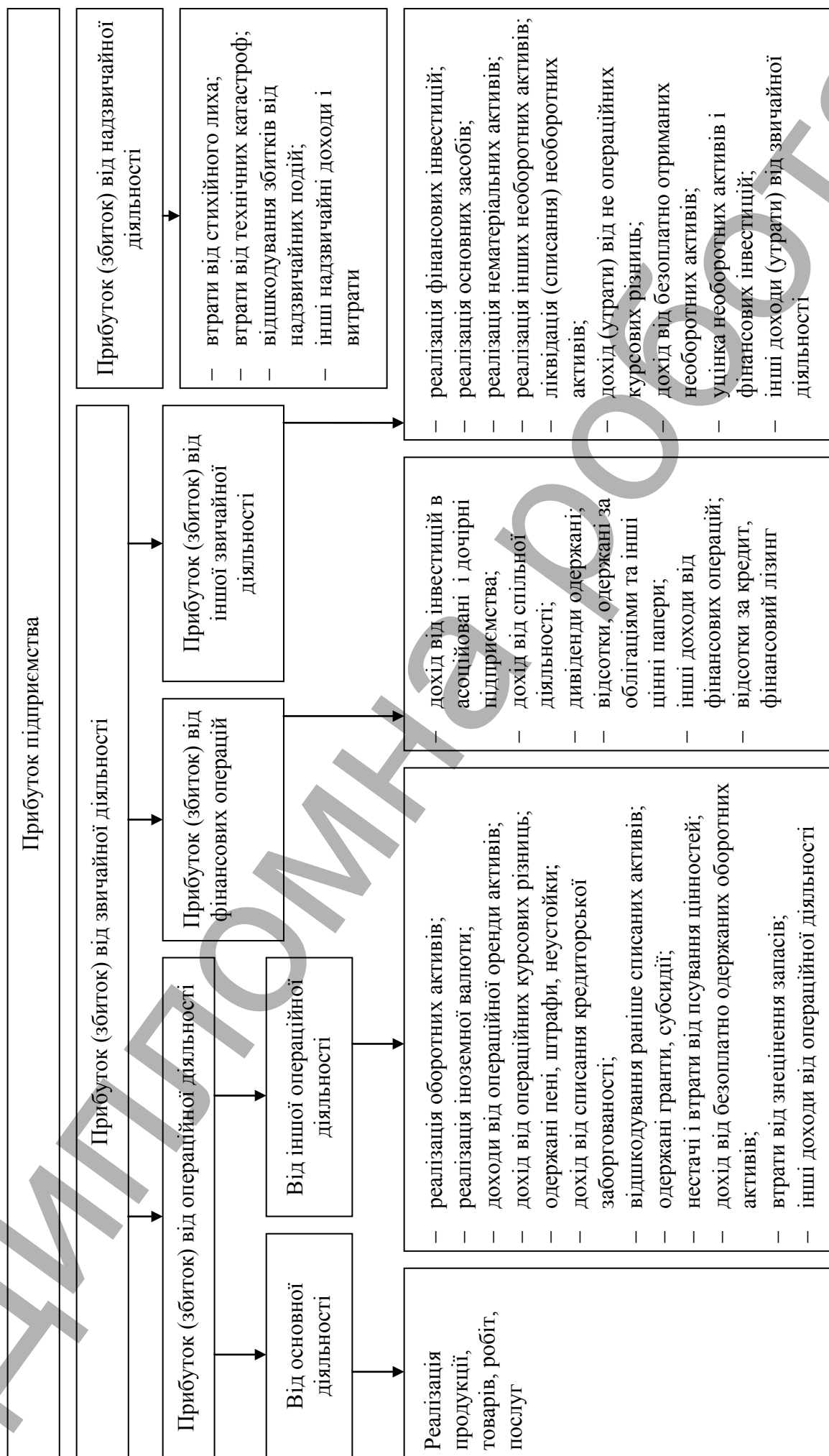

Рисунок 1.1 – Структурно-логічна схема формування прибутку підприємства відповідно до П(С)БО в Україні

Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь; вид економічної діяльності господарства; встановлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Прибуток підприємства – це показник, що формується на мікрорівні. Прибуток народного господарства – це результат діяльності окремих підприємств, галузей економіки, розвитку окремих сфер, структурних зрушень в економіці [61, С. 87 – 90].

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про доходи від звичайної діяльності підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доход» [7, С. 154].

Абсолютні суми отриманого прибутку (збитку) в різних галузях економіки України наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Прибуток за галузями економіки України за період 1995-2000 рр., млн. грн.

Показник прибутку, збитку (-)	Роки					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Прибуток, збиток (-)	18806	14418	13868	3419	7427	13933
у т.ч.: промисловість	9343	7376	7916	2548	7429	8835
сільське господарство	832	-1328	-3362	-4424	-3750	1440
будівництво	1258	1002	1092	830	591	61
транспорт і зв'язок	3791	3690	3747	5095	4460	719
торгівля і громадське харчування	951	877	1459	-1879	-1649	1134
постачання і збут	426	324	226	108	34	-327
фінанси, кредит, страхування	1300	1460	1709	853	1442	1201

Аналіз даних таблиці дає змогу дійти таких висновків: у період 1995-1998 рр. відбувалося значне зниження обсягів прибутку в цілому і в більшості галузей економіки. Але починаючи з 1999 року спостерігається зростання як загального обсягу прибутку, так і прибутку в окремих галузях економіки. У 2000 році беззбитковим стало сільське господарство. Водночас

тривало скорочення обсягів прибутку в таких галузях, як будівництво, транспорт і зв'язок, постачання і збут [51, С. 65].

Дані щодо абсолютної суми отриманого прибутку (збитку) в різних сферах економіки за видами економічної діяльності наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Прибуток за видами економічної діяльності в Україні за період 2000-2006 рр., млн. грн.

Показник прибутку, збитку (-)	Роки						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Прибуток, збиток (-) Разом в економіці у тому числі:	13933	18740	14641	19643	44578	64370	76253
сільське господарство, мисливство та лісове господарство	1752	899	-254	769	2768	3702	2731
промисловість	8834	8537	2866	7137	18936	28264	34699
будівництво	40	722	-39	14	770	872	1603
оптова й роздрібна торгівля; торгівля ТЗ; послуги з ремонту	1195	2352	4356	573	6903	9464	10334
діяльність готелів і ресторанів	-20	-27	-9	-73	-30	83	-63
транспорт і зв'язок	707	4135	4269	5805	665	9629	8499
фінансова діяльність	1211	2345	2358	4252	7058	9334	11664
операції з нерухомістю	92	-146	929	1187	1101	2636	6051
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури і спорту	46	-290	76	-79	255	81	546

Аналіз даних таблиці дозволяє дійти висновків щодо відсутності стійкого зростання прибутку суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. У 2001 році порівняно з 2000 роком загальний прибуток збільшився передусім за рахунок таких видів економічної діяльності: будівництва, торгівлі та ремонту, діяльності транспорту і зв'язку, фінансової діяльності. У 2002 році прибуток в цілому скоротився на 4099 млн. грн. – збитковими стали сільське господарство, будівництво, суттєво зменшився прибуток у промисловості. Починаючи з 2003 року можемо спостерігати стабільне збільшення розміру прибутку за всіма видами економічної діяльності, окрім

діяльності готелів і ресторанів, яка і в 2006 залишалася збитковою [52, С. 61].

Зміни в обсягах прибутку підприємств за 1995 – 2006 роки свідчать про складні процеси, що відбувалися в окремих галузях економіки і були пов'язані зі зміною обсягів виробництва й реалізації продукції) робіт, послуг); зміною ефективності господарювання; розвитком ринкових відносин; ціноутворенням; змінами в порядку обліку фінансових результатів.

З ухваленням Закону «Про внесення змін і доповнень в Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22 травня 1997 р. податкові адміністрації здійснюють контроль за правильністю визначення оподатковуваного прибутку. Встановлена методика визначення оподатковуваного прибутку безпосередньо не пов'язана з формуванням фактичного прибутку підприємств як показника фінансового результату їхньої діяльності.

Однак послаблення контролю за формуванням цього прибутку з боку податкових органів не зменшує його значення для підприємства. Прибуток залишається джерелом сплати податків, формування фінансових ресурсів підприємств. Тому формування загального прибутку, його збільшення мають важливе значення для кожного підприємства – суб'єкта господарської діяльності. Управлінню цими процесами належить важливе місце у фінансовому менеджменті.

Управління прибутком являє собою процес визначення і прийняття управлінських рішень по усім основним аспектам його формування, розподілу і використання на підприємстві.

Забезпечення ефективного управління прибутком підприємства визначає певні вимоги до цього процесу, основними із яких є:

а) інтегрованість із загальною системою управління підприємством.

Незалежно від того, у якій сфері діяльності підприємства приймається управлінське рішення, воно здійснює вплив на прибуток. Управління прибутком безпосередньо пов'язано із виробничим менеджментом,

інноваційним менеджментом, менеджментом персоналу, інвестиційним менеджментом, фінансовим менеджментом та деякими іншими видами функціонального менеджменту. Це вимагає інтегрованості системи управління прибутком із загальною системою управління підприємством;

б) комплексний характер формування управлінських рішень. Усі управлінські рішення у сфері формування і використання прибутку тісно пов'язані та здійснюють вплив на кінцевий результати управління прибутком. Але у деяких випадках цей вплив може бути суперечливим. Наприклад здійснення високоприбуткових фінансових вкладень може викликати дефіцит фінансових ресурсів, забезпечуючи виробничу діяльність, і як результат – значно зменшиться розмір прибутку від операційної діяльності. Тому управління прибутком має розглядатися як комплексна система дій, забезпечуючи розробку взаємозалежних управлінських рішень;

в) високий рівень динаміки управління. Навіть найбільш ефективні управлінські рішення у сфері формування і використання прибутку, які були розроблені й застосовані на підприємстві в попередньому періоді, не завжди можуть бути використані і у наступних періодах. Перш за все це пов'язано з високою динамікою факторів зовнішнього середовища на стадії переходу до ринкової економіки, а саме в першу чергу – зі змінами кон'юнктури товарного та фінансового ринків. Крім того, змінюються із плином часу і внутрішні умови функціонування підприємства, особливо це помітно на етапах переходу до наступних стадій його життєвого циклу. Саме тому система управління прибутком має характеризуватися високим ступенем динамізму, який буде враховувати зміни факторів зовнішнього середовища, сировинного потенціалу, форм організації та управління виробництвом, фінансовим станом та інших показників функціонування підприємства;

г) багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Реалізація цієї вимоги передбачає, що підготовка кожного управлінського рішення повинна враховувати альтернативні можливості. При наявності альтернативних варіантів управлінських рішень їх вибір для

реалізації має опиратися на критерії, які визначають політику управління прибутком підприємства. Система таких критеріїв визначається підприємством самостійно;

д) орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства. Якими прибутковими не були проекти управлінських рішень, вони мають бути відхилені, якщо вони мають протиріччя головній місії підприємства та стратегічним напрямкам його розвитку.

Важливою складовою механізму управління прибутком є системи і методи її аналізу. Аналіз прибутку являє собою процес дослідження умов і результатів його формування та використання з метою виявлення резервів підвищення ефективності управління прибутком підприємств у подальшому [56, С. 22 – 24].

Основні форми аналізу прибутку в залежності від мети його проведення на підприємстві представлені у додатку А.

Для вирішення конкретних задач управління прибутком застосовується ряд спеціальних систем і методів аналізу, які дозволяють отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання. На практиці в залежності від використовуваних методів виділяють наступні основні системи проведення аналізу на підприємстві: горизонтальний аналіз; порівняльний аналіз; аналіз ризиків; аналіз коефіцієнтів; інтегрований аналіз.

Горизонтальний аналіз прибутку базується на дослідженні динаміки окремих його показників у часі. У процесі використання цієї системи аналізу розраховуються темп росту (приросту) окремих видів прибутку, визначаються загальні тенденції його зміни.

Вертикальний (або структурний) аналіз прибутку базується на структурному розкладі агрегованих показників його формування, розподілу та використання. У процесі застосування цієї системи аналізу розраховуються питома вага окремих структурних елементів агрегованого показника прибутку.

Порівняльний аналіз прибутку базується на співставленні значень окремих груп аналогічних його показників між собою. У процесі використання цієї системи аналізу розраховуються розміри абсолютних та відносних відхилень показників, які порівнюються між собою.

Аналіз рівня ризикованості є невідокремленим від аналізу рівня прибутку по операціям усіх сфер діяльності підприємства – виробничої, інвестиційної та фінансової. Це пов'язано із тим, що визначаючи рівень прибутку по господарській діяльності (окремим її операціям) слід завжди одночасно й визначати рівень ризику, який присутній разом з ним. У зв'язку з цим система аналізу рівня ризикованості має широко застосовуватися у процесі управління прибутком підприємства.

Під поняттям господарського ризику мається на увазі вірогідність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов здійснення окремих видів діяльності підприємства [59].

Незалежно від того, у якій сфері діяльності підприємства виникає господарський ризик і яку форму він приймає, принципово його рівень оцінюється на основі наступного алгоритму:

$$PP = VP \times PV \quad (1.1)$$

де PP – рівень відповідного ризику;

VP – вірогідність виникнення даного ризику;

PV – розмір можливих фінансових втрат при реалізації даного ризику.

Аналіз коефіцієнтів (R-аналіз) базується на розрахунку відношень різних абсолютних показників між собою. У процесі використання цієї системи аналізу визначаються відносні показники, які характеризують окремі аспекти формування, розподілу та використання прибутку підприємства. В управлінні прибутком найбільшого поширення набули наступні системи аналітичних коефіцієнтів: коефіцієнти рентабельності,

коефіцієнти ефективності розподілу прибутку та інші групи фінансових коефіцієнтів.

Інтегральний аналіз прибутку дозволяє отримати найбільш узагальнену характеристику умов його формування. У практиці управління прибутком найбільше розповсюдження отримали наступні системи інтегрального аналізу: Дюпонівська система інтегрального аналізу, яка передбачає розкладання показника «коефіцієнт рентабельності активів» на ряд окремих фінансових коефіцієнтів його формування, взаємопов'язаних в єдиній системі; об'єктивно-орієнтований аналіз прибутку, який базується на використанні комп'ютерної технології та спеціального пакету прикладних програм, та представляє модель формування прибутку підприємства у вигляді сукупності взаємодіючих первинних фінансових блоків, безпосередньо формуючих суму прибутку; портфельний аналіз прибутку, за допомогою якого можливо за рахунок формування «ефективного портфелю цінних паперів» знизити рівень портфельного ризику та відповідно збільшити відношення рівня прибутку і ризику [55, С. 58 – 74].

Отже, як бачимо із вищезазначених результатів вивчення сутності прибутку, він є найважливішим показником ефективної діяльності підприємства і кінцевою метою діяльності господарюючих суб'єктів. Процеси формування і використання прибутку потребують глибокого дослідження і вивчення, особливо щодо управління даними процесами.

1.2 Управління формуванням прибутку підприємства в процесі операційної, інвестиційної та фінансової видів діяльності

У процесі управління прибутком підприємства головну роль відводять формуванню прибутку від операційної діяльності. Операційна діяльність – це основний вид діяльності підприємства, що і є основною метою його створення. Характер операційної діяльності підприємства визначається перш

за все особливостями галузі економіки, у якій воно здійснює свою діяльність. Основу операційної діяльності більшості підприємств складає виробничо-комерційна або торгівельна діяльність, котра доповнюється здійсненням інвестиційної та фінансової діяльності.

Операційна діяльність підприємства характеризується деякими особливостями, які визначають характер формування прибутку. Розглянемо основні з них.

Операційна діяльність є головним компонентом усієї господарської діяльності підприємства, основною метою його функціонування. Основний обсяг сформованих активів та основна чисельність персоналу підприємства обслуговує цю діяльність. Відповідно прибуток від операційної діяльності при нормальних умовах функціонування підприємства займає найбільшу питому вагу в загальному обсязі прибутку підприємства.

Операційна діяльність має пріоритетний характер по відношенню до інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності. Тому розвиток інших видів діяльності не повинен перешкоджати розвитку операційної діяльності, а лише підтримувати її. Відповідно і прибуток від інших видів діяльності не повинен формуватися перешкоджаючи формуванню прибутку від операційної діяльності.

Інтенсивність розвитку операційної діяльності є головним показником для оцінки окремих стадій життєвого циклу підприємства. Таким чином, можливості формування операційного прибутку на різних стадіях життєвого циклу підприємства визначають цілі та задачі не лише політики управління прибутком, але і напрямки загальної стратегії розвитку підприємства.

Господарські операції, які входять до складу операційної діяльності підприємства, мають регулярний характер. У порівнянні з операціями інших видів діяльності частота операцій по ним найвища. Це визначає регулярність формування операційного прибутку за нормальних умов господарської діяльності.

Операційна діяльність підприємства орієнтована в основному на товарний ринок, у той час як фінансова та операційна діяльність

здійснюються переважно на фінансовому ринку. При цьому операційна діяльність пов'язана з різними видами та сегментами товарного ринку, які визначаються особливостями використовуваної сировини та матеріалів, складом використовуваного обладнання, характером готової продукції. Відповідно і умови формування операційного прибутку в значній мірі пов'язані з кон'юнктурою відповідних видів та сегментів товарного ринку.

Здійснення операційної діяльності пов'язано з капіталом, який вже інвестований у неї, у той час як майбутнє інвестування є предметом інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Від складу цих активів, їх збалансованості, швидкості обертання та інших характеристик у значній мірі залежить здатність підприємства генерувати операційний прибуток. Тому одним з найважливіших факторів успішного формування операційним прибутком є ефективне управління операційними активами підприємства.

У процесі операційної діяльності споживається вагомий обсяг живої праці. Відповідно і здатність підприємства генерувати операційний прибуток у значній мірі залежить від достатності використовуваних трудових ресурсів, професійного й кваліфікаційного складу персоналу.

Операційній діяльності, крім загальних, також притаманні і специфічні види ризиків. Вони об'єднуються поняттям операційний ризик. Тому рівень операційного прибутку в першу чергу має бути відповідним рівню операційного ризику [54].

Розглядаючи послідовність здійснення операційної діяльності підприємства (рис. 1.2), слід виявити їх значення у формуванні операційного прибутку. Як на промислових підприємствах, так і на підприємствах торгівлі перші два етапи операційної діяльності пов'язані з формуванням витрат, а третій етап – переважно з формуванням доходу і лише частково з формуванням витрат.

У процесі усіх цих трьох етапів операційної діяльності підприємство витрачає різні види ресурсів. Ці ресурси розмежовують у наступні чотири групи: матеріальні ресурси; нематеріальні ресурси; трудові ресурси; фінансові ресурси.

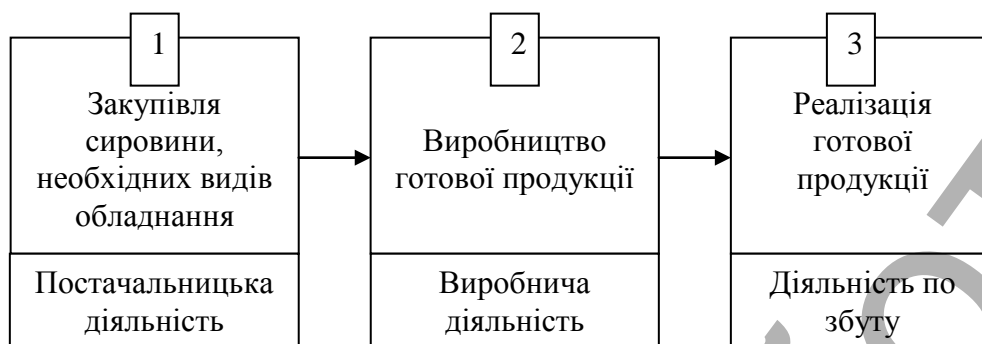

Рисунок 1.2 – Послідовність етапів здійснення операційної діяльності на підприємствах

Період повного обороту усієї суми оборотних активів, у процесі якого відбувається послідовна зміна їх форм, називається операційним циклом.

Найважливішою характеристикою операційного циклу є його загальна тривалість. Вона включає період часу з моменту витрачання грошових коштів на придбання виробничих запасів до моменту надходження грошових коштів від дебіторів за відвантажену продукцію. Формула, за допомогою якої розраховують тривалість операційного циклу (T_{oc}) підприємства, має наступний вигляд:

$$T_{oc} = P_{га} + P_{вз} + P_{нв} + P_{гп} + P_{дз} \quad (1.2)$$

де $P_{га}$ – період обороту грошових активів у днях;

$P_{вз}$ – період обороту виробничих запасів у днях;

$P_{нв}$ – період надходження оборотних активів у формі незавершеного виробництва продукції у днях;

$P_{гп}$ – період обороту запасів готової продукції у днях;

$P_{дз}$ – період інкасації дебіторської заборгованості у днях.

Слід зауважити, що в процесі операційної діяльності використовуються не лише оборотні, але і необоротні активи, а також

витрати праці або трудових ресурсів підприємства [55, С. 107 – 109].

У процесі здійснення операційної діяльності формується три види операційного прибутку:

а) маржинальний операційний прибуток, розрахунок якого відбувається за наступною формулою:

$$\text{МП} = \text{ЧД} - \text{В}_{\text{пост}} \quad (1.3)$$

де МП – сума маржинального операційного прибутку;

ЧД – сума чистого операційного доходу;

$\text{В}_{\text{пост}}$ – сума постійних операційних витрат;

б) валовий операційний прибуток, розрахунок якого здійснюють за формулою (1.4):

$$\text{ВП} = \text{МП} - \text{В}_{\text{зм}} \quad (1.4)$$

де ВП – сума валового операційного прибутку;

МП – сума маржинального операційного прибутку;

$\text{В}_{\text{зм}}$ – сума змінних операційних витрат;

в) чистий операційний прибуток, що розраховується за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ВП} - \text{ПП} \quad (1.5)$$

де ЧП – сума чистого операційного прибутку;

ВП – сума валового операційного прибутку;

ПП – сума податку на прибуток та інших обов'язкових платежів за рахунок прибутку.

Розглянуті особливості формування операційного прибутку дозволяють конкретизувати систему об'єктів управління прибутком. Схема функціональної системи управління формуванням операційного прибутку підприємства представлена у додатку Б.

У системі господарської діяльності підприємства, що забезпечує формування прибутку певне місце займає інвестиційна діяльність. Інвестиційна діяльність характеризує процес обґрунтування і реалізації найбільш ефективних форм вкладень капіталу, направлених на розширення економічного потенціалу підприємств. Економічний розвиток підприємств, що обумовлює зростання суми прибутку і його інвестиційну діяльність, є взаємообумовленими процесами. Тому кожне підприємство повинно приділяти постійно увагу своїй інвестиційній діяльності. Інвестиційна діяльність підприємства характеризується деякими особливостями. Розглянемо основні з них.

Інвестиційна діяльність є основною формою реалізації економічної стратегії підприємства, забезпечення зростання його операційної діяльності. Інвестиційна політика підприємства є невід'ємною складовою частиною загальної стратегії його економічного розвитку.

Обсяги інвестиційної діяльності є головним показником темпів його економічного зростання. Для характеристики цих обсягів використовують два показника:

- обсяг валових інвестицій;
- обсяг чистих інвестицій підприємства.

Динаміка показника чистих інвестицій показує характер економічного розвитку підприємства, потенціал формування його прибутку. Якщо сума чистих інвестицій складає від'ємну величину, тобто якщо обсяг валових інвестицій менший суми амортизаційних відрахувань, це свідчить про зниження його виробничого потенціалу і економічної бази формування прибутку. А якщо сума чистих інвестицій є позитивною величиною, то це означає, що забезпечується розширене відтворення необоротних

операційних активів і зростання економічної бази формування його прибутку.

Інвестиційна діяльність має підпорядкований характер по відношенню до операційної діяльності підприємства. Інвестиційна діяльність підприємства покликана забезпечувати зростання розміру операційного прибутку в перспективному періоді.

Обсяги інвестиційної діяльності підприємства характеризуються суттєвою нерівномірністю в окремих періодах. Тобто для початку реалізації окремих великих інвестиційних проектів необхідне попереднє накопичення фінансових активів.

Форми і методи інвестиційної діяльності в значно меншій мірі залежить від галузевих особливостей підприємства, ніж його операційна діяльність. Механізм цієї діяльності майже однаковий на підприємствах будь-якого галузевого напрямку. Це визначається тим, що інвестиційна діяльність здійснюється переважно у тісному зв'язку із фінансовим ринком, в той час як операційна діяльність здійснюється переважно в конкретних сегментах товарного ринку.

Інвестиційній діяльності підприємства притаманні специфічні види ризиків, об'єднані поняттям «інвестиційний ризик». Рівень інвестиційного ризику, як правило, значно перевищує рівень операційного ризику.

Інвестиційний прибуток формується зазвичай зі значним «лагом запізнювання». Це означає, що між витратами інвестиційних ресурсів й отриманням інвестиційного прибутку є достатньо великий період часу, що визначає довготривалий характер цих витрат.

У процесі інвестиційної діяльності грошові потоки суттєво відрізняються в окремі періоди за напрямками. В окремих періодах сума від'ємного грошового потоку по інвестиційній діяльності може значно перевищувати суму позитивного грошового потоку [55, С. 291 – 295].

Інвестиційна діяльність здійснюється в різних формах, що визначаються видами інвестицій. У процесі управління формуванням

інвестиційного прибутку ці інвестиції класифікуються за наступними ознаками:

а) за об'єктами вкладення ресурсів виділяють реальні та фінансові інвестиції;

б) за характером участі в інвестиційному процесі виділяють прямі та непрямі інвестиції;

в) за періодом інвестування розрізняють короткострокові і довгострокові інвестиції.

Інвестиційна діяльність підприємства підпорядковується певній інвестиційній політиці, котру підприємство формує самостійно, виходячи із цілей стратегічного розвитку. Головною метою інвестиційної політики є вибір і реалізація найбільш ефективних проектів розширення його операційних активів для забезпечення основних напрямків розвитку його операційної діяльності в довгостроковій перспективі.

У процесі інвестиційної діяльності підприємство отримує певний прибуток. При реальних інвестиціях розмір інвестиційного прибутку характеризується сумою додаткового операційного прибутку, який виникає внаслідок створення нових операційних активів в інвестиційному процесі. При фінансових інвестиціях розмір інвестиційного прибутку характеризується сумою отриманих процентів та дивідендів, а також сумою приросту курсової вартості цінних паперів під час їх реалізації.

Інвестиційний прибуток характеризується двома основними його видами: валовий та чистий. Валовий інвестиційний прибуток характеризує суму інвестиційного прибутку до вирахування із нього податку на прибуток й інших обов'язкових платежів.

Чистий інвестиційний прибуток характеризує суму прибутку від інвестиційної діяльності підприємства, що залишається в його розпорядженні після виплати із валового прибутку всіх податкових платежів [26].

Зміст фінансової діяльності підприємства розглядається звичайно у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні під фінансовою

діяльністю мається на увазі всі аспекти управління фінансами певного господарюючого суб'єкта. У вузькому значенні під фінансовою діяльністю розуміється управління грошовими потоками на підприємстві, які пов'язані із залученням і обслуговуванням зовнішніх джерел його фінансування. Під фінансовою діяльністю розуміється цілеспрямована система заходів по забезпеченню залучення необхідного обсягу капіталу із зовнішніх джерел та своєчасного й повного виконання зобов'язань по його обслуговуванню і поверненню.

Фінансова діяльність здійснює опосередкований вплив на формування прибутку. Так як негативний потік у процесі фінансової діяльності завжди переважає над позитивним, пряме формування прибутку в процесі цієї діяльності відсутнє. Разом із тим залучення додаткового обсягу зовнішнього капіталу збільшує суму операційних доходів підприємства, а зниження вартості залучення цього капіталу дозволяє підприємству відповідно знижувати рівень операційних витрат. Таким чином формування прибутку підприємства у процесі його фінансової діяльності опосередковується додатковим формуванням його операційного прибутку. Рівень додатково сформованого операційного прибутку характеризується різницею між рівнем рентабельності операційних активів та рівнем вартості додатково залученого капіталу. Цей показник є найважливішим критерієм оцінки результативності фінансової діяльності підприємства.

Розгляд особливостей фінансової діяльності та форм її впливу на загальний розмір прибутку дозволяє сформулювати два найважливіших завдання цієї діяльності, пов'язані із залученням додаткового обсягу зовнішнього капіталу:

- а) мінімізацію вартості капіталу, що додатково залучається;
- б) оптимізацію структури джерел капіталу, який залучається додатково.

Обидва завдання, які визначають результативність фінансової діяльності, суттєвим чином впливають на загальний рівень прибутку, що формується [56].

Різниця у рівні прибутків, що формуються у процесі фінансової діяльності в значній мірі визначають рівень фінансових ризиків, які супроводжують цю діяльність. Тому вибір тих чи інших управлінських рішень пов'язаних з формуванням вартості додатково залученого капіталу або структури його джерел зводиться до свідомого встановлення співвідношення рівня прибутку і ризику в процесі здійснення фінансової діяльності. Різниця цих рівнів формує три основних типи політики фінансування розвитку підприємства:

- а) агресивна політика фінансування;
- б) помірна (компромісна) політика фінансування;
- в) консервативна політика фінансування.

Отже, розглянувши у даному підрозділі дипломної роботи теоретичні аспекти управління прибутком підприємства від різних видів його діяльності, слід зауважити, що управління прибутком є досить складним процесом щодо розробки й прийняття управлінських рішень по основним аспектам його формування, розподілу та використання на підприємстві. На формування кінцевого результату діяльності підприємства (чистого прибутку) значно впливають прийняті управлінські рішення не лише у сфері операційної діяльності підприємства, але також і у сфері інвестиційної, фінансової та інших видах його діяльності. Це свідчить про необхідність взаємодії усіх елементів системи об'єктів управління прибутком підприємства. Однак більшої уваги у процесі управління формуванням прибутку підприємства слід все ж таки приділяти формуванню прибутку саме від операційної діяльності, оскільки це основний вид діяльності підприємства, що і є основною метою його створення. Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства у поточному та перспективному періодах його діяльності.

1.3 Механізм управління розподілом прибутку підприємства

Ефективність політики управління прибутком підприємства визначається не лише результатами її формування, але і характером її розподілу. Розподіл прибутку представляє собою процес формування напрямків його використання відповідно до цілей і задач розвитку підприємства.

Характер розподілу прибутку визначається деякими основними положеннями. Зупинимось на них більш детально.

Розподіл прибутку безпосередньо реалізує головну мету політики управління прибутком – підвищення рівня добробуту власників підприємства. Певна політика формує пропорцію між поточними виплатами власникам доходу на капітал та зростанням цих доходів в наступному періоді.

Розподіл прибутку є основним інструментом впливу на зростання ринкової вартості підприємства. У прямому відношенні це проявляється в забезпеченні приросту капіталу в процесі капіталізації частини розподіленого прибутку, а побічний вплив здійснюється основними пропорціями цього розподілу.

Пропорції розподілу прибутку визначають темпи реалізації стратегії розвитку підприємства. Ця стратегія реалізується в процесі інвестиційної діяльності, обсяг якої визначається можливостями формування фінансових ресурсів, в першу чергу, за рахунок внутрішніх джерел.

Характер розподілу прибутку є найважливішим індикатором інвестиційної привабливості підприємства. У процесі залучення власного капіталу із зовнішніх джерел рівень виплачуваних дивідендів є одним із основних критеріїв оцінки. Крім того, зростання рівня дивідендних виплат визначає відповідне зростання вартості акцій на фондовому ринку, формуючи таким чином додатковий дохід інвесторів.

Розподіл прибутку є однією із форм впливу на трудову активність персоналу підприємства. Обсяги та форма участі персоналу в прибутках визначає рівень трудової мотивації робітників та сприяють стабілізації персоналу й зростанню продуктивності праці.

Пропорції розподілу прибутку формують рівень забезпечення додаткового соціального захисту робітників. В умовах незначної соціальної захищеності працівників з боку держави дана роль механізму розподілу прибутку на підприємстві дозволяє доповнити їх мінімальний соціальний захист.

Характер розподілу прибутку здійснює вплив на рівень поточної платоспроможності підприємства. Виплати прибутку, призначеного для споживання власниками і персоналом підприємства, як правило, здійснюється в грошовій формі, тобто у формі основного активу, який забезпечує поточну платоспроможність. А отже, при великих обсягах виплат рівень платоспроможності підприємства в поточному періоді може значно знизитися [55, С. 430].

Розподіл прибутку здійснюється у відповідності до спеціально розробленої політики, формування якої представляє собою одну з найбільш складних задач загальної політики управління прибутком підприємства. Ця політика покликана відображати вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати зростання його ринкової вартості, формувати необхідний обсяг інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і персоналу. При цьому в процесі формування політики розподілу прибутку необхідно враховувати протилежні мотивації власників підприємства – отримання високих поточних доходів або значне збільшення їх розмірів у перспективному періоді.

У процесі формування політики розподілу прибутку підприємства забезпечується його використання по наступним основним напрямкам (рис. 1.3) [55, С. 432].

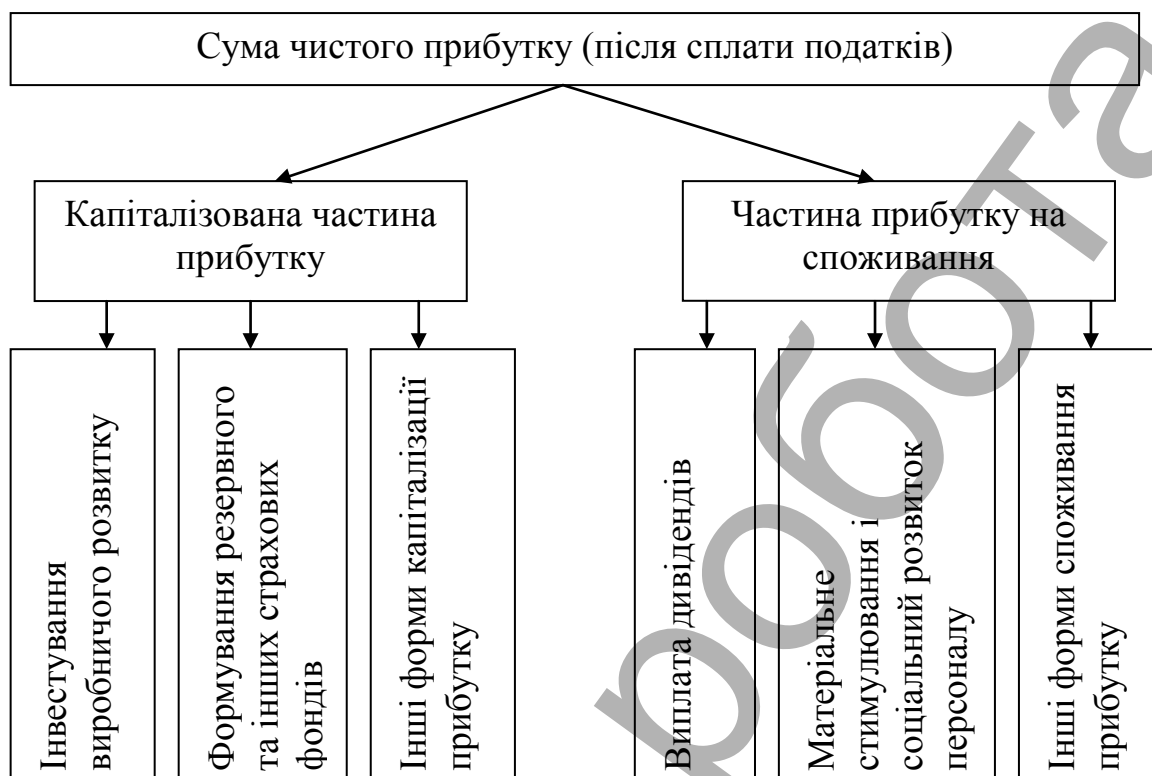

Рисунок 1.3 – Основні напрямки розподілу прибутку підприємства

Основною метою політики розподілу прибутку є оптимізація пропорцій між часткою, яка підлягає капіталізації, зі споживчою частиною з урахуванням забезпечення реалізації стратегії розвитку підприємства. Виходячи з цієї основної мети в процесі формування політики розподілу прибутку вирішуються наступні задачі:

- забезпечення отримання власниками необхідної норми прибутку на інвестований капітал;
- забезпечення пріоритетних цілей стратегічного розвитку підприємства за рахунок капіталізованої частини прибутку;
- забезпечення стимулювання трудової активності та додаткового соціального захисту персоналу;
- забезпечення формування в необхідних розмірах резервного та інших фондів підприємства.

З урахуванням реалізації основних задач відбувається безпосередній розподіл прибутку підприємства. Процес цього розподілу базується на наступних принципах:

- а) зв'язок політики розподілу із загальною політикою управління прибутком підприємства;
- б) пріоритетність врахування інтересів і менталітету власників підприємства;
- в) стабільність політики розподілу прибутку;
- г) передбачуваність політики розподілу прибутку;
- д) оцінка ефективності розробленої політики розподілу прибутку.

Специфіка задач, які стоять перед кожним конкретним підприємством у процесі його розвитку, відмінності внутрішніх й зовнішніх умов їх господарської діяльності не дають змоги виробити єдину модель розподілу прибутку, котра мала б універсальний характер. Фактори, які впливають на пропорції й ефективність розподілу прибутку, достатньо різноманітні (табл. 1.3). Одна група цих факторів визначає передумови для зростання капіталізованої частини прибутку; інша група схиляє управлінські рішення до збільшення частки тієї частини прибутку, яка направлена на споживання.

Таблиця 1.3 – Система основних факторів впливу на розподіл прибутку підприємства

Фактори, що впливають на розподіл прибутку	
Зовнішні	Внутрішні
<ul style="list-style-type: none"> - правові обмеження; - податкова система; - середньоринкова норма прибутку на інвестований капітал; - альтернативні зовнішні джерела формування фінансових ресурсів; - темп інфляції; - прозорість фондового ринку; - стадія кон'юнктури товарного ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - менталітет власників підприємства; - рівень рентабельності діяльності; - інвестиційні можливості щодо реалізації високодохідних проектів; - альтернативні внутрішні джерела формування фінансових ресурсів; - стадія життєвого циклу підприємства; - рівень ризиків здійснюваних операцій та видів діяльності; - чисельність персоналу та діючі програми його участі у розподілі прибутку; - рівень поточної платоспроможності

За характером виникнення всі фактори можна розділити на внутрішні та зовнішні. Склад основних цих факторів наведений у табл. 1.3. Зовнішні фактори розглядаються як певні обмеження, які визначають межу формування пропорцій розподілу прибутку. Внутрішні фактори здійснюють визначальний вплив на пропорції розподілу прибутку, оскільки дозволяють формувати їх для конкретних умов і результатів господарювання даного підприємства [46].

Із прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства (чистого прибутку) відповідно до законодавства й установчих документів підприємство може створювати фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд й інші спеціальні фонди й резерви. Нормативи відрахувань від прибутку у фонди спеціального призначення встановлюється самим підприємством за узгодженням із засновниками. Відрахування від прибутку в спеціальні фонди відбуваються щоквартально. На суму зроблених відрахувань відбувається перерозподіл прибутку усередині підприємства: зменшується сума нерозподіленого прибутку й збільшуються утворені з нього фонди й резерви.

Під фондом нагромадження розуміються засоби, спрямовані на виробничий розвиток підприємства, технічне переозброєння, реконструкцію, розширення, освоєння виробництва нової продукції, на будівництво й відновлення основних виробничих фондів, освоєння нової техніки й технологій у діючих організаціях й інші аналогічні цілі, передбачені установчими документами підприємства (на створення нового майна підприємства).

За рахунок засобів фондів нагромадження фінансуються головним чином капітальні вкладення на виробничий розвиток. При цьому здійснення капітальних вкладень за рахунок власного прибутку не зменшує величину фонду нагромадження. Відбувається перетворення фінансових засобів у майнові цінності. Фонд нагромадження зменшується тільки при використанні його засобів на погашення збитків звітного року, а також у результаті списання за рахунок накопичувальних фондів витрат, не

включених у первісну вартість об'єктів основних засобів, що уводять в експлуатацію.

Під фондами споживання розуміються засоби, що направляють на здійснення заходів щодо соціального розвитку (крім капітальних вкладень), матеріальному заохоченню колективу підприємства, придбання проїзних квитків, путівок у санаторії, одноразовому преміюванні й інших аналогічних заходах і робіт, що не приводять до утворення нового майна підприємства.

Фонд споживання складається із двох частин: фонд оплати праці й виплати з фонду соціального розвитку. Фонд оплати праці є джерелом оплати по праці, будь-яких видів винагороди й стимулювання працівників підприємства. Виплати з фонду соціального розвитку витрачаються на проведення оздоровчих заходів, часткове погашення кредитів за кооператив, індивідуальне житлове будівництво, безпроцентні позички молодим родинам й інші цілі, передбачені заходами щодо соціального розвитку трудових колективів.

Резервний фонд призначений для забезпечення фінансової стійкості в період тимчасового погіршення виробничо-фінансових показників. Він також служить для компенсації ряду грошових витрат, що виникають у процесі виробництва й споживання продукції.

Розподіл чистого прибутку дозволяє розширювати діяльність організації за рахунок власних, більше дешевих джерел фінансування. При цьому знижуються фінансові витрати організації на залучення додаткових джерел.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУМСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ФАБРИКИ

2.1 Загальна фінансово-економічна характеристика Сумської державної біологічної фабрики

Сумська державна біологічна фабрика (далі Сумська біофабрика) – підприємство з 70-річним досвідом роботи, єдине підприємство в Україні, що виробляє весь спектр продукції для захисту людини та тварин від таких особливо небезпечних захворювань як: сибірка, сказ, туберкульоз, чума свиней, чума птиці.

У 1927 році наказом міністерства сільського господарства СРСР в місті Суми відкрита протичумна станція. Штат складався з 25 чоловік. Станція виготовляла симультанний вірус чуми свиней.

У зв'язку з масовим захворюванням свиней чумою в 1931 році на базі станції почалось будівництво біологічної фабрики. Штат розширюється до 250 чоловік.

У 1961 році за розробку нових видів біопрепаратів Главвистанком ВДНГ нагородив фабрику дипломом 1-го ступеня, а десять робітників і спеціалістів нагороджені золотими, срібними та бронзовими медалями.

В період з 1977 по 1999 роки освоєно більше 30 найменувань біопрепаратів, серед яких великим попитом користуються вакцини проти хламідійного аборту сільськогосподарських тварин, міксоматозу, вірусної геморагічної хвороби кролів, хвороби Ауєскі, хвороби Тешена, тощо. Підприємство оновлюється новим сучасним обладнанням по культивуванню вірусів та бактерій, фасуванню, сублимації біопрепаратів, підготуванню посуду, демінералізації води. Проводились наукові дослідження по виробництву нових біопрепаратів, вакцин. У 1995 році розпочалось виробництво вакцини проти сибірки із штаму «СБ».

З травня 2000 року на підприємстві створено центр маркетингу та

реклами, удосконалено технологічні процеси, відкрито ветеринарну аптеку «Фармалюкс». Проводиться реконструкція цехів по освоєнню лептоспірної та культуральної антирабічної вакцини. Для вдосконалення технології виробництва закуплене сучасне обладнання світового рівня сертифіковане у системі GMP фірми «Sartorius».

В 2001 році завершені роботи з реконструкції вже існуючих виробничих приміщень відділення по виготовленню діагностичному – туберкулін, збудовані термальні кімнати, що дозволило збільшити обсяги виробництва в 110 – 120 разів.

Висока якість продукції Сумської біофабрики забезпечується впровадженою на підприємстві «Системою управління якістю», що відповідає вимогам ДСТУ ISO 9001:2001 УкрСЕПРО, ретельному контролю вхідних матеріалів, технологічного процесу, що підтверджено Свідоцтвом ДНКІБШМ при проведенні атестації відділу біологічного контролю. Виробничі площі дають можливість високої гнучкості виробництва, що дозволяє оперативно реагувати на зміни вимог ринку на біопрепарати.

Якість туберкуліну для ссавців підтверджено комісійними дослідженнями серій в порівнянні з Європейським стандартним зразком фірми NIBSC. Одна з серій туберкуліну очищеного для ссавців в стандартному розчині визнана в якості Національного стандартного зразку.

Якість продукції постійно перевіряється Державним науково-контрольним інститутом біотехнології і штамів мікроорганізмів з виданням сертифікату якості.

До складу виробничих підрозділів фабрики входять п'ять основних цехів: цех вірусних та бактерійних препаратів, цех по виготовленню культуральних вакцин, підготовчий цех, цех фасування та ліофілізації. Відділення біологічного контролю і відділ контролю якості забезпечує ретельну перевірку готової продукції та високоякісний вхідний контроль сировини, що використовується.

В період становлення ринкової економіки Сумська біофабрика, як і більшість вітчизняних виробників, опинилась в тяжкому стані. Бартерна

система розрахунків призвела до браку вільних обігових коштів, що зовсім призупинило процес оновлення матеріально-технічної бази. Постійне скорочення поголів'я худоби в Україні, втрата ринків збуту країн колишнього СРСР призвела до різкого зменшення обсягів виробництва продукції.

Зараз підприємство поступово виходить з кризової ситуації і є одним з небагатьох підприємств, котрі ефективно працюють в мікробіологічній промисловості, та своїм стабільним становищем та професійним успіхом заслужили визнання. Конкурентоспроможність продукції підприємства не раз підтверджена на найвищому рівні. В 2002 році, за підсумками тендеру, який проводився ДП «Укрзооветпромстач» м. Бровари за дорученням Держдепартаменту ветмедицини, Сумська біофабрика отримала контракт на виробництво та поставку біопрепаратів під державне замовлення.

Незважаючи на стійку тенденцію останніх років щодо зменшення попиту на продукцію даного напрямку (основні причини – низька платоспроможність сільськогосподарських виробників, різке зменшення поголів'я худоби), підприємство планує поступово нарощувати обсяги реалізації продукції: по-перше, за рахунок нових або раніше втрачених ринків збуту (республіка Беларусь, країни середньої Азії); по-друге, введення в дію Програми розвитку тваринництва дозволить розширити вітчизняні ринки збуту; по-третє, на підприємстві разом з провідними вітчизняними науковцями ведеться робота, щодо оптимізації номенклатури продукції, шляхом освоєння нових більш прогресивних та ефективних препаратів.

На сучасному етапі продукція Сумської біофабрики експортується до країн близького зарубіжжя, переважно до Молдови та Казахстану.

Сумська біофабрика за формою власності є державним підприємством, тобто утворене за рахунок державних коштів. Дане підприємство підпорядковується Міністерству аграрної політики України і є повністю йому підзвітним.

Діяльність даного підприємства здійснюється на основі діючого статуту. На Сумській державній біологічній фабриці функціонує бухгалтеро-економічний відділ, який складається з бухгалтерії та економічного підрозділу, які займаються фінансово-економічною роботою на підприємстві. Чисельність даного відділу складає 12 чоловік.

Для більш детальної характеристики даного підприємства наведемо фактичні дані у табл. 2.1 щодо діяльності Сумської державної біологічної фабрики.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності Сумської державної біологічної фабрики за 2005 – 2007 роки

Показники	Роки			Відхилення (%) 2007 р. до:	
	2005	2006	2007	2005	2006
	Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	8395,9	13383,9	10822,3	128,9
Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	51,3	2687,7	1024,3	1996,1	38,1
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	13866,1	14680,8	15814,7	114,1	107,7
Середньооблікова чисельність працюючих, чол.	241	221	192	79,7	86,9

Як видно із наведених даних у табл. 2.1, ситуація на підприємстві є нестабільною і прослідкувати чітку тенденцію неможливо. Однак, порівнюючи показники за 2007 рік зі значеннями тих же показників за 2005 рік, ми спостерігаємо значне покращення фінансових результатів діяльності підприємства та зростання середньорічної вартості основних виробничих фондів, що на протязі досліджуваного періоду 2005 – 2007 років збільшилося на 973 тис. грн. та 1949 тис. грн. відповідно. Також бачимо підтвердження скороченню попиту на дану продукцію, виражене у скороченні середньооблікової чисельності працюючих за досліджуваний період майже на 21%.

2.2 Оцінка фінансового стану підприємства

Для оцінки фінансового становища суб'єкта господарювання необхідно провести розрахунок основних показників діяльності Сумської державної біологічної фабрики та провести їх аналіз. Проведемо розрахунок коефіцієнтів за 2005 – 2007 роки діяльності підприємства та отримані дані занесемо в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні показники оцінки фінансового стану підприємства за період з 2005 по 2007 роки

Показники	Роки			Відхилення в %	
	2005	2006	2007	2007 р. до:	
				2005 р.	2006 р.
Власні оборотні кошти, тис. грн.	4915	5419	5859	119,2	108,1
Фондовіддача	0,35	0,55	0,43	122,9	78,2
Чиста рентабельність діяльності підприємства, %	0,01	0,2	0,1	1000,0	50,0
Коефіцієнт зносу	0,6	0,58	0,57	95,0	98,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,12	1,38	0,79	37,3	57,3
Коефіцієнт покриття	14,7	15,9	13,6	92,5	85,5
Коефіцієнт автономії	0,97	0,97	0,95	97,9	97,9
Коефіцієнт фінансової стійкості	33,3	32,7	19,1	57,4	58,4
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами	0,93	0,93	0,93	100,0	100,0

На основі аналізу даних, отриманих в табл. 2.2, можна зробити наступні висновки. В цілому за аналізований період на Сумській державній біологічній фабриці фінансовий стан покращився, хоча окремо по кожному з показників фінансовий стан на підприємстві не має стабільної тенденції.

Таким чином, показник фондовіддачі збільшився з 0,35 у 2005 році до 0,43 у 2007 року, що становило 122,9%. Це свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві, що є позитивним моментом у його діяльності.

Коефіцієнт зносу основних засобів у 2005 році становив 0,6 та зменшився у 2006 році на 0,02 і становив 0,58, а у 2007 році його значення становило 0,57. Це свідчить про те, що основні засоби підприємства зношені більше ніж на половину, але відбувається поступове оновлення основних засобів. Отже, існує необхідність підприємству і надалі витратити кошти на реконструкцію, модернізацію та оновлення основних засобів. Саме це дасть змогу покращити технологію виробництва, знизити собівартість продукції та збільшити фондівдачу.

Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності на протязі аналізованого періоду постійно зменшувалося, що свідчить про зменшення здатності підприємства розраховуватися по своїм зобов'язанням за рахунок наявних грошових коштів, однак значення коефіцієнта постійно залишалося в нормі. У 2005 році значення даного коефіцієнта становило 2,12, а наступні два роки знижувалося до значення 0,79, тобто відхилення даного показника за аналізований період склало 37,3%.

У 2005 році коефіцієнт покриття становив 14,7, а у 2006 році його значення збільшилося до рівня 15,9, але потім знову знизилося у 2007 році до 13,6. В цілому на протязі аналізованого періоду на підприємстві було достатньо власних оборотних активів для розрахунках по поточним зобов'язанням.

Коефіцієнт автономії за аналізований період суттєвих змін не зазнав. У 2005 і 2006 роках становив 0,97, але його значення дещо знизилося і у 2007 році становило 0,95. Сумська державна біологічна фабрика має достатньо високе значення коефіцієнту автономії, що свідчить про високий рівень незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

У 2005 році коефіцієнт фінансової стійкості мав значення 33,3. На протязі аналізованого періоду значення даного коефіцієнту мало тенденцію до зниження. У 2006 році коефіцієнт фінансової стійкості становив 32,7, а в 2007 році ще знизився до 19,1. В цілому за роки відхилення склало 57,4%. Однак значення коефіцієнта знаходиться в межах норми і не існує загрози кризового стану. Це свідчить про достатню здатність підприємства

розраховуватися по своїм зобов'язанням за рахунок власних фінансових ресурсів.

Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами має також досить добре і стабільне значення на протязі всього періоду. Даний показник на протязі аналізованого періоду знаходився в межах норми і становив 0,93, що свідчить про високий рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами.

Отже, проаналізувавши основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства за період з 2005 по 2007 роки, можемо зробити висновок про те, що всі показники діяльності підприємства мають значення у межах норми, але на підприємстві існує проблема зношеності виробничих фондів. Тобто Сумській державній біологічній фабриці вкрай необхідно покращувати стан основних засобів для покращення результатів своєї діяльності, аби у майбутньому уникнути проблем, які можуть виникнути у результаті невідповідності показників нормативним значенням.

Для того, щоб зробити об'єктивний висновок про підприємство, використаємо так зване «золоте правило економіки» підприємства:

$$100\% < \text{Тзрост ВБ} < \text{Тзрост ВР} < \text{Тзрост ЧП} \quad (2.1)$$

де Тзрост ВБ – темп зростання валюти балансу;

Тзрост ВР – темп зростання виручки від реалізації;

Тзрост ЧП – темп зростання чистого прибутку.

Перша нерівність означає, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто розширюються масштаби його діяльності.

Друга нерівність вказує на те, що порівняно із зростанням економічного потенціалу обсяг реалізації зростає вищими темпами, тобто ресурси підприємства використовуються ефективніше, отже підвищується віддача з кожної одиниці, вкладеної в підприємство.

З третьої нерівності видно, що прибуток зростає випереджаючими темпами. Це свідчить про відносне зниження витрат виробництва і реалізації, як результату дій, спрямованих на реалізацію технологічного процесу й взаємовідносин з контрагентами. Проведемо розрахунки темпів зростання показників «золотого правила» і результати занесемо до табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники «золотого правила економіки» Сумської державної біологічної фабрики за 2005 – 2007 роки, тис. грн.

Показники	Роки			Темп зростання, %		
	2005	2006	2007	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до 2006 р.	2007 р. до 2005 р.
Чистий прибуток	51,3	2687,7	1024,3	5239,18	38,09	1996,69
Чистий дохід від реалізації	7005,7	11150,8	9059,9	159,17	81,25	129,32
Середньорічна вартість власного капіталу	13462,5	14242,5	15028	105,79	105,51	111,63
Середньорічна вартість активів	13866	14680,5	15814	105,87	107,72	114,05

На основі даних, наведених в табл. 2.3, можемо зробити наступні висновки стосовно виконання «золотого правила економіки» на підприємстві. На Сумській біофабриці у 2006 році всі показники значно покращили свої значення порівняно з 2005 роком, а у 2007 році знову погіршилися значення показників у порівнянні до 2006 року. Однак в цілому за аналізований період на підприємстві відбулися позитивні зміни. На підприємстві відбувалося стабільне нарощення активів, темп приросту яких на протязі аналізованого періоду постійно становив більше 100%. «Золоте правило економіки» на даному підприємстві повністю виконувалося у 2005 – 2006 роках й також воно виконувалося повністю за весь аналізований період, тобто в 2007 році у порівнянні до 2005 року. Це свідчить про те, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто розширюються масштаби його діяльності, водночас порівняно із зростанням економічного потенціалу обсяг реалізації зростає вищими темпами, тобто ресурси підприємства використовуються ефективніше, отже підвищується

віддача з кожної одиниці, вкладеної в підприємство, а також прибуток зростає випереджаючими темпами, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і реалізації, як результату дій, спрямованих на реалізацію технологічного процесу та взаємовідносин з контрагентами.

Важливим моментом є проведення аналізу динаміки та структури агрегованого балансу підприємства, який наведений у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Агрегований аналітичний баланс підприємства (станом на кінець року) Сумської державної біологічної фабрики за 2005 - 2007 роки, тис. грн.

Актив балансу	Роки			Відхилення (+,-)	
	2005	2006	2007	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до 2006 р.
I. Необоротні активи, всього	8760,7	8887,2	9451,9	126,5	564,7
В тому числі:					
Нематеріальні активи	11,2	11,2	11,2	0,0	0,0
Основні засоби	7889,8	8675,0	9242,4	785,2	567,4
Довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-		
II. Оборотні активи, всього	5021,6	6692,0	6597,2	1670,4	-94,8
В тому числі:					
Запаси і витрати	3170,7	3797,4	4840,8	626,7	1043,4
Дебіторська заборгованість	1321,3	2371	1566,2	1049,7	-804,8
Грошові кошти та їх еквіваленти	529,6	523,6	190,2	-6,0	-333,4
Баланс	13782,3	15579,2	16050,2	1796,9	471,0
Пасив балансу	Роки			Відхилення (+,-)	
	2005	2006	2007	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до 2006 р.
I. Власний і прирівняний до нього капітал, всього	13381,5	15104,5	14952,3	1723	-152,2
В тому числі:					
Статутний капітал	9375,9	9375,9	9375,9	0,0	0,0
Додатковий та резервний капітал	818,8	818,8	818,8	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3186,8	4909,5	4757,6	1722,7	-151,9
II. Довгострокові зобов'язання	59,5	54,2	593,3	-5,3	539,1
В тому числі:					
Довгострокові кредити банків	-	-	-		
III. Поточні зобов'язання	341,3	420,8	483,8	79,5	63
В тому числі:					
Короткострокові кредити банків	-	-	-		
Баланс	13782,3	15579,2	16050,2	1796,9	471,0

На основі даних, що наведені у табл. 2.4, проведемо аналіз динаміки та структури агрегованого балансу підприємства «Сумська державна біологічна фабрика» за період з 2005 по 2007 роки. За аналізований період на підприємстві відбувалося стабільне зростання загального числа активів, значення яких досягло 16050 тис. грн. у 2007 році, тобто збільшилося на 2268 тис. грн. у порівнянні з 2005 роком.

Що стосується безпосередньо активної частини, на підприємстві збільшилась кількість необоротних активів на 691 тис. грн. за аналізований період, тобто дорівнювала 9451,9 тис. грн. у 2007 році. В той же час зросли оборотні активи підприємства і їх значення у 2007 році становило 6597,2 тис. грн. порівняно із 2005 роком, в якому кількість оборотних активів дорівнювала 5021,6 тис. грн. Таким чином, за аналізований період структура активної частини балансу підприємства майже не змінилась. Це свідчить про оновлення підприємством власних основних засобів виробництва та підтримання їх у належному стані.

Що ж стосується пасивної частини балансу, то в ній відбулися зміни за рахунок збільшення власного капіталу на 1571 тис. грн., яке відбулося внаслідок збільшення нерозподіленого прибутку. Збільшення пасивної частини балансу відбулось також за рахунок збільшення обсягів довгострокових зобов'язань, які збільшились з 59 тис. грн. у 2005 році до 593 тис. грн. у 2007 році за рахунок відстрочення податкових зобов'язань. Значення поточних зобов'язань за аналізований період залишилося майже не змінним. У структурі пасивної частини балансу власний капітал підприємства залишився на першому місці за обсягом, а зобов'язання підприємства склали незначну частку в загальному обсязі пасиву балансу. Відсутність кардинальних змін на підприємстві свідчить про стабільний розвиток, але повільними темпами.

Проведемо аналіз дебіторської заборгованості на підприємстві за 2005 – 2007 роки, оскільки дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення грошових коштів з обороту, що, в свою чергу, вимагає додаткового

фінансування. Спочатку проаналізуємо динаміку дебіторської заборгованості та її структуру (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка дебіторської заборгованості та її структура на Сумській державній біологічній фабриці за 2005 – 2007 роки

Стаття дебіторської заборгованості	На початок 2005р.		На кінець 2007р.		Відхилення (+;-) за звітний період	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
За товари, роботи, послуги	2657,7	92,4	1347,9	56,8	-1309,8	-35,6
За розрахунками:	-	-	-	-	-	-
-з бюджетом	77,6	2,7	84,2	3,5	6,6	0,8
- за виданими авансами	-	-	4,7	0,2	4,7	0,2
-з нарахованих доходів	-	-	-	-	-	-
- із внутрішніх розрахунків	-	-	2,7	0,1	2,7	0,1
Інша поточна	139,9	4,9	931,5	39,4	791,6	34,5
Разом:	2875,2	100	2371	100	-504,2	-

З даних табл. 2.5 видно, як в цілому змінилася величина дебіторської заборгованості за період з 2005 року по 2007 рік. За аналізований період майже у п'ять разів збільшився розмір іншої дебіторської заборгованості і склав 791,6 тис. грн. Однак через значне зменшення розміру дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги майже вдвічі, загальний розмір дебіторської заборгованості також зменшився більш як на 500 тис. грн., що є позитивним моментом для діяльності підприємства. Також відбулися значні зміни і в структурі дебіторської заборгованості. Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги зменшилась на 35,6 пунктів і досягла значення 56,8%. Інша поточна дебіторська заборгованість склала 39,4%. Структура дебіторської заборгованості стала більш зрівноваженою.

Далі проведемо аналіз оборотності дебіторської заборгованості, для чого будемо застосовувати відповідні коефіцієнти. Для розрахунку цих коефіцієнтів використовують дані балансу та звіту про фінансові результати.

$$O_{дз} = \text{ВР} / \text{ДЗ}_{\text{сер}} \quad (2.2)$$

де $O_{дз}$ – оборотність дебіторської заборгованості;

ВР – виручка від реалізації;

$DZ_{сер}$ – середня дебіторська заборгованість.

Оборотність дебіторської заборгованості за 2005 рік склала: 8396 тис. грн. / 3138 тис. грн. = 2,7.

За 2007 рік оборотність дебіторської заборгованості на Сумській державній біологічній фабриці склала: 10822 тис. грн. / 1968 тис. грн. = 5,5.

Як бачимо, показник оборотності збільшився вдвічі і це свідчить про менший ризик непогашення дебіторської заборгованості. Отже, в цілому видно позитивні зміни на підприємстві щодо дебіторської заборгованості.

Також одним із вагомих індикаторів фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, тобто здатність підприємства за рахунок наявних фінансових ресурсів виконувати свої зобов'язання, забезпечувати безперебійну діяльність та створювати умови для розширеного відтворення.

Фінансова стійкість підприємства багато в чому залежить від показників забезпеченості підприємства засобами та відповідними джерелами їх формування.

Для характеристики джерел формування запасів визначають три основних показники:

а) наявність власних обігових коштів (ВОК) або чистого оборотного капіталу. Збільшення цього показника порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства.

$$ВОК = KіР - ПА = П1 - А1 \quad (2.3)$$

де $KіР$ – сума капіталу і резервів;

$ПА$ – позаобігові активи;

б) наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) визначається шляхом збільшення значення попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДП):

$$ВД = ВОК + ДП = П1 + П3 - А1 \quad (2.4)$$

де ДП – довгострокові зобов'язання;

в) загальний розмір основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ) визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позичкових коштів:

$$ЗВ = ВД + КПК \quad (2.5)$$

де КПК – короткострокові позикові кошти.

Цим показникам відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

а) надлишок / нестача власних обігових коштів (Фв):

$$Фв = ВОК - З \quad (2.6)$$

де З – запаси;

б) надлишок / нестача власних та довгострокових джерел формування запасів (Фт):

$$Фт = ВД - З \quad (2.7)$$

в) надлишок / нестача загальної величини основних джерел формування запасів (Фз):

$$Фз = ЗВ - З \quad (2.8)$$

За допомогою цих показників визначається трикомпонентний показник типу фінансового становища.

Розглянемо основні чотири типи фінансової стійкості підприємства.

Абсолютна стійкість фінансового стану (в нинішніх умовах розвитку економіки України зустрічається доволі рідко) – коли власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси і витрати.

Нормальна стійкість фінансового стану підприємства (гарантує його платоспроможність) – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами.

Нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат.

Кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Проведемо розрахунки для визначення типу фінансової стійкості підприємства на кінець 2007 року та отримані результати занесемо до табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Результати розрахунків щодо визначення типу фінансової стійкості Сумської державної біологічної фабрики за 2007 рік

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення, тис. грн.
Власні обігові кошти (ВОК)	$KiP - ПА = 14952 - 9452$	5500
Власні і довгострокові позикові джерела (ВД)	$ВОК + ДП = 5500 + 593$	6093
Загальний розмір основних джерел (ЗВ)	$ВД + КПК = 6093 + 484$	6577

Загальна величина запасів і витрат = 4841 тис. грн.

Отже, Сумська державна біологічна фабрика має абсолютну стійкість фінансового стану, оскільки її власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси і витрати.

Аналіз показників ділової активності проводиться на підприємстві на

основі якісних критеріїв (табл. 2.7), що характеризують результати та ефективність поточної основної діяльності підприємства.

Таблиця 2.7 – Аналіз ділової активності Сумської державної біологічної фабрики за 2005 – 2007 роки

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Коефіцієнт оборотності активів	0,5	0,7	0,6
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,4	6,0	4,6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	19,5	34,9	26,3
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,8	1,8	1,4
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,52	0,8	0,6

Як свідчать дані із табл. 2.7, всі показники ділової активності підприємства значно покращили своє значення у 2006 році порівняно з 2005 роком. Але у 2007 році відбулось погіршення значення показників відносно 2006 року, хоча загальна тенденція за аналізований період є позитивною для підприємства.

Дані показники свідчать про ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, про зростання швидкості обертання дебіторської та кредиторської заборгованості, а також про ефективність використання власного капіталу.

Таким чином, провівши комплексний аналіз фінансового стану Сумської державної біологічної фабрики, можемо зробити висновок, що фінансовий стан є досить стійким. Особливої уваги потребує питання оновлення та покращення основних засобів підприємства, які знаходяться в критичному стані. Підприємство має задовільні показники ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності. Але в той же час за аналізований період на підприємстві не просліджується чіткої тенденції щодо позитивної зміни фінансово-економічних показників його діяльності в динаміці, що є негативним моментом.

2.3 Аналіз формування прибутку Сумської державної біологічної фабрики

У попередніх розділах видно, що для одержання максимальної суми прибутку необхідно аналізувати процес формування прибутку, оскільки саме на цій стадії виникають основні фактори, які в подальшому вплинуть на кінцевий результат фінансово-господарської діяльності – чистий прибуток підприємства.

Для більш детального аналізу процесу формування прибутку на підприємстві проаналізуємо динаміку і структуру фінансових результатів. Для цього використаємо дані, наведені в табл. 2.8.

На основі даних табл. 2.8 можемо зробити наступні висновки щодо динаміки і структури фінансових результатів Сумської державної біологічної фабрики. Що стосується динаміки фінансових результатів, то вона є нестабільною і ми не можемо прослідити загальної тенденції через те, що аналізований період є надто коротким. У 2006 році порівняно з 2005 роком виручка від реалізації збільшилася на 4988 тис. грн. або на 160%, що було досить позитивним моментом. Такі ж позитивні зміни у 2006 році відбулися по всім статтям звіту про фінансові результати. Собівартість виготовленої продукції зайняла лише 46% у загальному розмірі виручки від реалізації, тоді як у 2005 році частка собівартості становила понад 60%. Частка прибутку склала більш як 20% виручки від реалізації.

У 2007 році на відміну від 2006 року відбулися негативні зміни у фінансових результатах діяльності Сумської державної біологічної фабрики. Підприємство отримало менший розмір виручки від реалізації на 1561,6 тис. грн., що склало 10822,3 тис. грн. це в свою чергу викликало і значне зменшення валового прибутку на 62% порівняно з 2006 роком. Але в той же час зменшилася частка податку на прибуток з 7,3% до 1,2% у 2006 і в 2007 роках відповідно.

Таблиця 2.8 – Показники динаміки, складу і структури фінансових результатів Сумської державної біологічної фабрики за 2005 – 2007 роки

Показник	Роки						Відхилення (+,-)			
	2005		2006		2007		тис. грн.		%	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до 2006 р.	2006 р. до 2005 р.	2007 р. до 2006 р.
Валовий дохід	8395,9	-	13383,9	-	10822,3	-	4988	-1561,6	-	-
ПДВ	1389,7	16,5	2233,1	16,7	1762,4	16,3	843,4	-470,7	0,2	-0,4
Чистий дохід від реалізації	7005,7	83,5	11150,8	83,3	9059,9	83,7	4145	-2090,9	-0,2	0,4
Собівартість реалізованої продукції	5120,7	60,9	6164,9	46,1	5982,4	55,3	1044	-1825	-14,8	9,2
Валовий прибуток	1885	22,4	4985,9	37,3	3077,5	28,4	3100	-1908,4	14,9	-8,9
Адміністративні витрати	798,5	9,5	855,0	6,4	1039,8	9,6	56,5	184,8	-3,1	3,2
Витрати на збут	77,9	0,9	190,3	1,4	258,0	2,4	77,9	-77,9	0,5	1,0
Інші операційні витрати	847	10,1	679,3	5,1	901,7	8,3	-167	222,4	-5,0	3,2
Фінансовий результат від операційної діяльності	346,7	4,1	3468,9	25,9	1192,9	11,0	3122	-2276	21,8	-14,0
Фінансові доходи	-	-	206,0	1,5	23,0	0,2	206,0	-183	1,5	-1,3
Фінансові витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	-	-	0,3	0,0	-	-	0,3	-	-	-
Інші витрати	-	-	5,6	0,0	66,4	0,6	5,6	-	60,8	0,6
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	346,7	4,1	3669,6	27,4	1149,5	10,6	3669	-2520	23,3	6,5
Податок на прибуток	295,4	3,5	981,9	7,3	125,2	1,2	686,5	981,9	3,8	-6,1
Фінансовий результат від звичайної діяльності	51,3	0,6	2687,7	20,1	1024,3	9,5	2636	-1663	19,5	-10,6
Чистий прибуток	51,3	0,6	2687,7	20,1	1024,3	9,5	2636	-1663	19,5	-10,6

Якщо ж проаналізувати в цілому період з 2005 по 2007 роки, то ми бачимо, що на підприємстві відбулися позитивні зміни як в структурі, так і в абсолютних значеннях фінансових результатів. Зменшилась частка собівартості продукції, частка витрат та значно збільшилась частка чистого прибутку з 0,6% до 9,5% у загальній сумі виручки від реалізації. Виручка від реалізації товарів зросла з 8395,9 тис. грн. у 2005 році до 10822,3 тис. грн. у 2007 році, а розмір чистого прибутку зріс з 51,3 тис. грн. у 2005 році до 1024,3 тис. грн. у 2007 році.

Розрахунки показників рентабельності здійснено за даними балансу (форма №1) та звіту про фінансові результати (форма №2) Сумської державної біологічної фабрики та отримані результати занесемо у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Розрахунок показників рентабельності підприємства «Сумська державна біологічна фабрика» за 2005 – 2007 роки

Показники	Роки			Відхилення, %
	2005	2006	2007	
Рентабельність активів	0,43	16,26	6,48	1406,97
Валова рентабельність	26,91	44,71	33,96	26,2
Операційна рентабельність	4,95	31,1	13,17	166,06
Чиста рентабельність	0,73	24,1	11,3	1447,94
Рентабельність власного капіталу	0,38	18,87	6,82	694,74
Рентабельність продукції	16,81	37,64	24,45	45,45

Отже, як видно з табл. 2.9, всі показники рентабельності у 2006 році покращилися у порівнянні з 2005 роком, а у 2007 році знову фінансовий стан погіршився. Оскільки значення показників за аналізований період не стабільний і ми не маємо змоги спостерігати чіткої тенденції, то проведемо аналіз по підприємству в цілому за аналізований період, тобто порівнюючи 2007 рік з 2005 роком. Таким чином, видно, що у 2007 році всі показники рентабельності покращили своє значення по відношенню до значень у 2005 році. Це насамперед пов'язано зі збільшенням виручки від реалізації продукції та відповідно прибутку від операційної діяльності у 2007 році і в той же час зі збільшенням розміру чистого прибутку. Показник рентабельності активів показує, скільки припадає прибутку на одиницю

інвестованого в активи капіталу. На Сумській державній біологічній фабриці рентабельність активів становила 0,43% у 2005 році та 6,48% у 2007 році. Це говорить про покращення діяльності з управління активами підприємства, оскільки на одиницю інвестованого в активи капіталу в 2007 році припадає більша частка чистого прибутку.

Показник валової рентабельності характеризує ефективність виробничої діяльності, а також ефективність політики ціноутворення і показує, чи ефективно використовуються матеріальні ресурси та робоча сила на підприємстві. Даний показник у 2005 році мав значення 26,91%, а у 2007 – збільшився до 33,96%, що свідчить про достатньо високий рівень ефективності виробничої діяльності на підприємстві.

Показник операційної рентабельності показує, скільки припадає прибутку від операційної діяльності на одиницю виручки від реалізації продукції. Даний показник також збільшився на протязі аналізованого періоду з 4,95% у 2005 році до 13,17% у 2007 році.

Показник чистої рентабельності показує повний вплив процесу виробництва і реалізації продукції, структури капіталу і фінансування підприємства на кінцевий результат діяльності підприємства. Отже, у 2005 році показник чистої рентабельності дорівнював 0,73%, а в 2006 році – 11,3%, що свідчить про позитивні зміни на підприємстві у сфері управління його діяльністю.

Показник рентабельності власного капіталу покращив своє значення у 2007 році і становив 6,82%, проти 0,38% у 2005 році. Це означає, що кожна інвестована власниками капіталу грошова одиниця у 2007 році стала приносити прибутку майже в двадцять разів більше.

Рентабельність продукції характеризує рівень прибутку на одну гривню витрат на виробництво цієї продукції. На підприємстві цей показник становив у 2005 році 16,81%, у 2007 році – 24,45%. Це свідчить про те, що підприємство стало працювати набагато ефективніше.

У ринкових умовах господарювання широкого застосування одержав розрахунок кінцевих результатів діяльності підприємства за допомогою методу «Витрати – Обсяг – Прибуток».

Фінансовий менеджер орієнтується на досягнення високого або постійно зростаючого прибутку від реалізації. Одержання бажаного результату залежить від трьох складових – витрати на виробництво і реалізацію продукції, планової ціни одиниці продукції і обсягу реалізації. Взаємозв'язок складових визначається у процесі операційного аналізу, який також називають аналізом «Витрати – Обсяг – Прибуток», тим самим розкриваючи його сутність – дослідження залежності між витратами, обсягом реалізації, ціною і прибутком підприємства, а також пошук можливостей максимізації прибутку шляхом вибору найвигіднішого поєднання змінних та постійних витрат.

Розглянемо поняття виробничого (господарського) важеля. Його дія проявляється у тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації завжди призводить до більшої або меншої зміни прибутку. Цей ефект зумовлений різний ступенем динаміки впливу постійних та змінних витрат на формування фінансових результатів діяльності підприємства при зміні обсягу реалізації. Чим більший є рівень постійних витрат, тим більшою є сила впливу операційного важеля. Визнаючи темп зменшення прибутку з кожним процентним зменшенням виручки, сила операційного важеля свідчить про рівень підприємницького ризику даного підприємства.

Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство, використовуючи позикові кошти, змінює чисту рентабельність власних коштів. Рівень ефективності фінансового важеля вказує на фінансовий ризик, пов'язаний з підприємством.

Оскільки аналіз «Витрати – Обсяг – Прибуток» потребує розподілу витрат на змінні та постійні, при аналітичних розрахунках необхідно розрізняти перші витрати від других за допомогою проміжного результату діяльності підприємства. Цю величину називають валовою маржею, результатом від реалізації після відшкодування змінних витрат, сумою

покриття або внеском. Головною метою підприємства є максимізація валової маржі, оскільки саме вона є межею покриття постійних витрат і формування прибутку.

Проведемо розрахунок межі рентабельності, запасу фінансової міцності та сили впливу операційного важелю на основі даних діяльності Сумської державної біологічної фабрики за 2007 рік.

Валова маржа (ВМ) розраховується як різниця виручки від реалізації (ВР) та загального обсягу змінних витрат:

$$ВМ = ВР - ЗВ \quad (2.9)$$

$$ВМ = 10822,3 - 5982,4 = 4839,9 \text{ (тис. грн.)}$$

Коефіцієнт валової маржі (КВМ) розраховується за формулою (2.10):

$$КВМ = ВМ / ВР \quad (2.10)$$

$$КВМ = 4839,9 / 10822,3 = 0,45.$$

Точка беззбитковості – це та межа, яку підприємству слід перевищити, аби не зазнавати збитків своєї діяльності. Тому точку беззбитковості називають межею рентабельності (МР) та розраховують як різниця суми постійних витрат (ПВ) та коефіцієнта валової маржі. Чим більша межа рентабельності, тим легше переносити зменшення попиту та відмовитись від завищеної ціни реалізації. Зниження межі рентабельності можна досягти за рахунок збільшення валової маржі або скорочення постійних витрат.

$$МР = ПВ / КВМ \quad (2.11)$$

$$МР = 1297,8 / 0,45 = 2884$$

4. Запас фінансової міцності (ЗФМ) показує, як виручка від реалізації віддаляється від межі рентабельності:

$$\text{ЗФМ} = \text{ВР} - \text{МР} \quad (2.12)$$

$$\text{ЗФМ} = 10822,3 - 2884 = 7938,3 \text{ (тис. грн.)}$$

5. Прибуток (Пр) визначається як добуток запасу фінансової міцності й коефіцієнта валової маржі:

$$\text{Пр} = \text{ЗФМ} \times \text{КВМ} \quad (2.13)$$

$$\text{Пр} = 7938,3 \times 0,45 = 3572,24 \text{ (тис. грн.)}$$

6. Сила впливу операційного важеля (СВОВ) розраховується відношенням валової маржі до прибутку і показує, скільки відсотків зміни прибутку приносить кожний відсоток зміни виручки:

$$\text{СВОВ} = \text{ВМ} / \text{Пр} \quad (2.14)$$

$$\text{СВОВ} = 4839,9 / 3572,24 = 1,35$$

Тобто, цей показник говорить про те, що при зміні виручки від реалізації на один відсоток розмір прибутку зміниться на 1,35%.

За допомогою аналізу «Витрати – Обсяг – Прибуток» спробуємо покращити ситуацію на підприємстві. Проведемо аналіз чутливості прибутку до 15% змін основних елементів операційного важеля. Результати проведених розрахунків згрупуємо та занесемо до табл. 2.10.

Таблиця 2.10 → Зміна сили впливу окремих показників діяльності на прибуток Сумської біофабрики

Фактор впливу	ВМ	КВМ	МР	ЗФМ	Пр	СВОВ
За фактом	4839,9	0,45	2884	7938,3	3572,24	1,35
Збільшення ціни на 15%	6463,25	0,519	2500,57	9945,07	5161,49	1,25
Зменшення змінних витрат на 15%	5737,26	0,53	2448,68	8373,62	4438,02	1,29
Зменшення постійних витрат на 15%	4839,9	0,45	2451,4	8370,9	3766,91	1,28
Збільшення обсягу реалізації на 15%	5565,89	0,45	2884	9561,65	4302,74	1,29

На основі проведеного аналізу «Витрати – Обсяг – Прибуток» проаналізуємо яким чином розмір витрат та обсяг реалізованої продукції впливає на розмір прибутку. Отже, найкращий ефект відбувся при збільшенні ціни реалізації на 15%. При цьому збільшився запас фінансової міцності на 2006,8 тис. грн. та зменшилася сила впливу операційного важеля до 1,25. Трохи менший ефект відбувся при зменшенні розміру постійних витрат – сила впливу операційного важеля зменшилася на 0,07 пунктів і склала 1,28 порівняно з фактичними показниками діяльності підприємства. Зменшення постійних витрат на 15% дало змогу збільшити запас фінансової міцності на 432,6 тис. грн. Що ж стосується збільшення обсягу реалізації готової продукції, то ці зміни призвели до значного збільшення запасу фінансової міцності, який збільшився на 1623,35 тис. грн., а сила впливу зменшилася на 0,06 і склала 1,29.

Таким чином, слід зазначити, що максимізація прибутку підприємства шляхом зміни частки змінних і постійних витрат, визначення точки беззбитковості і запасу фінансової міцності відкриває можливості підприємству планувати на перспективу розміри зростання прибутку і заздалегідь приймати відповідні заходи щодо зміни в той чи інший бік величини змінних і постійних витрат.

Отже, за результатами проведеного аналізу фінансово-економічного стану підприємства можна підсумувати, що на протязі аналізованого періоду з 2005 по 2007 роки фінансово-економічні показники свідчили про високий рівень діяльності Сумської державної біологічної фабрики, оскільки за цей період зросла вартість активів підприємства на 2101 тис. грн. і досягла значення 16050,2 тис. грн. Також зросли обсяги виручки від реалізації продукції до 10822,3 тис. грн. у 2007 році. Але в той же час на підприємстві присутні і негативні моменти, про що свідчить значення коефіцієнту зносу, яке у 2005 році становило 0,6, тобто основні фонди підприємства зношені більш ніж на половину і потребують негайної модернізації. На протязі 2005 – 2007 років зменшилася частка собівартості продукції у загальній структурі виручки від реалізації до 55,3%. Також особливо негативним моментом є

відсутність стабільної тенденції щодо зміни показників за аналізований період, а отже, існує потреба у більш досконалому управлінні всією системою об'єктів щодо управління прибутком підприємства. Саме це дасть змогу збільшити розмір кінцевого результату діяльності підприємства – чистого прибутку.

Дипломна робота

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ, РОЗПОДІЛОМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Основні шляхи збільшення прибутку підприємства

У першому розділі даної дипломної роботи ми переконалися у важливому значенні прибутку для підприємства, а саме у необхідності управління процесом його формування та використання. І тому ми цілком згодні з думкою вчених-економістів Н.М. Ушакової та Л.О. Кукурудзи про те, що управління доходами й іншими фінансовими результатами має спиратися на: створення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень; проведення аналізу обсягу і складу отриманих доходів, а також факторів, що визначають їх розмір і рівень; формування політики одержання доходів і вибір інструментів, важелів для її реалізації; розробку прогнозів можливих варіантів одержання доходів від різних видів діяльності; формування оптимального варіанта плану доходів підприємства [35].

Особливої уваги потребують питання щодо проведення аналізу обсягу і складу отриманих доходів та факторів, що визначають їх розмір і рівень. Вагомий внесок в рішення та розробку теоретичних та практичних положень економічного аналізу прибутку внесли такі вчені, як Бабо А., Баканов М.І., Барнгольд С.Б., Привалов В.П., Терещенко О.О., Мец В.О., Савицька Г.В. та інші [45].

У результаті проведених досліджень вченими створена велика кількість економіко-математичних моделей для рішення різноманітних задач, описана велика кількість методів аналізу, встановлені найважливіші зв'язки між економічними показниками та фінансовими результатами.

Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства є важливим елементом фінансового менеджменту і аудиту. Користувачі фінансових звітів підприємств і фірм використовують методи фінансового

аналізу для прийняття управлінських рішень, спрямовані на подальше збільшення прибутковості, виявлення причин збитковості, а також забезпечення стабільного фінансового стану [7].

За метою здійснення аналіз прибутку підприємства класифікується по різним ознакам: по організації проведення, за періодом проведення, по об'єктам аналізу, по масштабу проведення.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності є: систематичний контроль за виконанням планів реалізації продукції та отримання прибутку; визначення впливу як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів на фінансові результати; виявлення резервів збільшення суми прибутку та рентабельності; оцінка роботи підприємства по використанню можливостей збільшення прибутку та рентабельності; розробка заходів по використанню виявлених резервів.

За допомогою аналізу фінансових результатів становимо основні причини (фактори), які у домінуючому ступені мали вплив на формування фінансового результату, розкриємо характер впливу цих причин, та проведемо пошук можливих резервів збільшення прибутку на базі оптимальної структури виробництва та витрат.

Дослідження змін фінансових результатів діяльності, їх структури та вивчення динаміки змін показників фінансових результатів ми провели у другому розділі даної дипломної роботи, а зараз приділимо увагу виявленню факторів та причин зміни показників прибутку та їх кількісній оцінці. Отже, спробуємо дослідити фінансовий результат від реалізації продукції та покращити його значення. Прибуток від реалізації продукції в цілому по підприємству залежить від таких чотирьох факторів першого рівня: обсягу реалізації продукції, структури продукції, собівартості продукції та рівня середньореалізаційних цін.

Фактор обсягу реалізації продукції може впливати на суму прибутку як позитивно, так і негативно. Збільшення обсягів продажу рентабельної продукції викликає зростання прибутку від реалізації продукції, але якщо

продукція є збитковою, то ріст обсягу реалізації буде викликати зменшення суми прибутку.

Фактор структури товарної продукції також може викликати як збільшення прибутку, так і його зменшення. Це залежить від того, у якому співвідношенні буде знаходитися питома вага рентабельної та низькорентабельної продукції. Якщо буде спостерігатися збільшення долі рентабельної продукції, буде й зростати прибуток, та навпаки – при зменшенні рентабельної та збільшенні питомої ваги низькорентабельної продукції буде спостерігатися зменшення прибутку.

Фактор собівартості продукції знаходиться у зворотно пропорційній залежності по відношенню до прибутку від реалізації. Так, зростання собівартості продукції призводить до зменшення прибутку від реалізації, і навпаки.

Зміна рівня середньореалізаційних цін знаходиться у прямій залежності по відношенню до суми прибутку. Будь-яке збільшення рівня цін на продукцію буде викликати відповідне збільшення прибутку під реалізації продукції. Алгоритм розрахунку впливу даних факторів на суму фінансового результату від реалізації продукції буде розглянуто за певними етапами.

Першим етапом у алгоритмі факторного аналізу буде побудування таблиці вхідних даних на основі даних з форми фінансової звітності підприємства №2 «Звіт про фінансові результати» за 2007 рік для подальшого розрахунку впливу факторів на суму фінансового результату від реалізації продукції (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Вхідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції за 2007 рік, тис. грн.

Показник	План	План, перерахований на фактичний обсяг продажу ($\Pi_{(v, s)}$)	Факт
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	11150,8	12488,9	9059,9
Собівартість реалізованої продукції	6164,9	6904,7	5982,4
Прибуток від реалізації продукції	4985,9	5584,2	3077,5

Загальна зміна прибутку від реалізації продукції на кінець звітного періоду становила –1908,4 тис. грн.

Якщо зіставити суми прибутку планову та умовну, розраховану виходячи з фактичного обсягу та асортименту продукції, але при планових цінах та плановій собівартості продукції, ми будемо знати, наскільки вона змінилася за рахунок обсягу (V) та структури продукції(S):

$$П_{(V, S)} = 5584,2 - 4985,9 = 598,3 \text{ (тис. грн.)}$$

Тобто, за рахунок зміни обсягу і структури реалізованої продукції прибуток збільшився на 598,3 тис. грн.

На цьому етапі порівняльного аналізу необхідно знайти суму прибутку за фактичного обсягу продажів і планової величини інших факторів. Для цього варто розрахувати відсоток виконання плану з реалізації продукції, а потім планову суму прибутку скоригувати щодо цього відсотка. Відомо, що виконання плану з реалізації обчислюють шляхом зіставлення фактичного обсягу реалізації з плановим у натуральному, умовно-натуральному чи вартісному вираженні. Сумська державна біологічна фабрика недовиконала свій план щодо реалізації продукції на 3% ($5982,4 / 6164,9 \times 100\% - 100\%$), отже і сума прибутку за рахунок цього фактору зменшилася до 4838,3 тис. грн.

На наступному етапі потрібно визначити суму прибутку за фактичного обсягу структури реалізованої продукції, але за планової собівартості та планових цін. Для цього необхідно від умовного виторгу відняти умовну суму витрат, тобто:

$$\sum (V_{рп_{\Phi i}} \times Ц_{пл_i}) - \sum (V_{рп_{\Phi i}} \times С_{пл_i}) \quad (3.1)$$

де $V_{рп_{\Phi i}}$ – обсяг реалізовано продукції фактичний;

$Ц_{пл_i}$ – ціна реалізації планова;

$С_{пл_i}$ – собівартість продукції планова.

Таким чином, умовний прибуток від реалізації продукції становитиме:

$$12488,9 - 6904,7 = 5584,2 \text{ (тис. грн.)}$$

Далі необхідно підрахувати, який прибуток підприємство могло б одержати за фактичного обсягу реалізації, структури та цін, але за планової собівартості продукції. Для цього від фактичної суми виторгу варто відняти умовну суму витрат, тобто:

$$\sum(V_{рп\Phi_i} \times C_{\Phi_i}) - \sum(V_{рп\Phi_i} \times C_{пл_i}) \quad (3.2)$$

де C_{Φ_i} – ціна реалізації фактична.

Розрахунок показує, що сума прибутку в цьому випадку складатиме 2155,2 тис. грн.

Для встановлення впливу кожного фактора на величину прибутку використаємо дані табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції у 2007 році на Сумській державній біологічній фабриці

Прибуток	Умови розрахунку				Порядок розрахунку	Сума прибутку, грн.
	Обсяг реалізації	Структура товарної продукції	Ціна	Собівартість		
Плановий	Плановий	Планова	Планова	Планова	$VP_{пл.} - C_{пл.}$	4985,9
Умовний ₁	Фактичний	Планова	Планова	Планова	$P_{пл} \times K_{рп}$	4838,3
Умовний ₂	Фактичний	Фактична	Планова	Планова	$VP_{ум} - C_{ум}$	5584,2
Умовний ₃	Фактичний	Фактична	Фактична	Планова	$VP_{ф} - C_{ум}$	2155,2
Фактичний	Фактичний	Фактична	Фактична	Фактична	$VP_{ф} - C_{ф}$	3077,5

Розрахунки показують, що недовиконання плану прибутку на 1908,4 тис. грн. відбулося за рахунок таких факторів:

а) обсягу реалізації продукції:

$$\Delta P_{V_{рп}} = P_{ум1} - P_{пл} \quad (3.3)$$

де $\Delta P_{V_{рп}}$ – зміна прибутку за рахунок обсягу реалізованої продукції;

$P_{ум1}$ – прибуток умовний;

$P_{пл}$ – прибуток плановий.

Для Сумської біофабрики даний показник ($\Delta P_{V_{pp}}$) становить – 147,6 тис. грн., що говорить про негативний вплив зменшення обсягів реалізації продукції на прибуток підприємства;

б) структури товарної продукції:

$$\Delta P_{стр} = P_{ум2} - P_{ум1} \quad (3.4)$$

де $\Delta P_{стр}$ – зміна прибутку за рахунок структури продукції.

Отже, за рахунок зміни товарної продукції у 2007 році прибуток на Сумській біофабриці збільшився на 745,9 тис. грн.;

в) середніх цін реалізації:

$$\Delta P_{цін} = P_{ум3} - P_{ум2} \quad (3.5)$$

де $\Delta P_{цін}$ – зміна прибутку за рахунок ціни реалізації.

За рахунок зміни ціни реалізації прибуток досліджуваного підприємства зменшився на 3429 тис. грн., що свідчить про зниження середньореалізаційних цін;

г) собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta P_c = P_{ф} - P_{ум3} \quad (3.6)$$

де ΔP_c – зміна прибутку за рахунок собівартості продукції;

$P_{ф}$ – прибуток фактичний.

Собівартість продукції на підприємстві зменшилася, про що свідчить збільшення прибутку за рахунок собівартості продукції на 922,3 тис. грн.

Отже, результати проведених досліджень показують, що невиконання плану прибутку на Сумській державній біологічній фабриці відбулося, в основному, за рахунок зміни середньореалізаційних цін і обсягу реалізованої продукції. В той же час позитивний вплив на формування прибутку мали такі фактори, як собівартість реалізованої продукції та її структура. В цілому план був недовиконаний на 1908,4 тис. грн.

Для більш детального аналізу чистого прибутку підприємства проведемо факторний індексний аналіз прибутку з використанням матричної моделі. Для цього використаємо повну мультиплікативну модель (3.7), в якій результативний показник подається у вигляді добутку визначальних факторів і є кількісним або обсяговим.

$$\Pi = (\Pi / \text{ОК}) \times (\text{ОК} / \text{РП}) \times (\text{РП} / \text{ОФ}) \times \text{ОФ} \quad (3.7)$$

де Π – прибуток підприємства;

ОК – оборотні кошти;

РП – реалізована продукція;

ОФ – основні виробничі фонди.

На основі мультиплікативної моделі (3.7) складемо табл. 3.3 з вихідними даними для факторного індексного аналізу чистого прибутку Сумської державної біологічної фабрики.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для факторного індексного аналізу чистого прибутку Сумської біофабрики за 2007 рік

Показник	План	Факт	Відхилення	
			(+;-)	%
Чистий прибуток, тис. грн.	2687,7	1024,3	-1663,4	76,2
Вартість основних фондів, тис. грн.	19983	21321	1338	106,7
Коефіцієнт рентабельності оборотних засобів	0,46	0,15	-0,31	32,6
Віддача основних фондів за реалізованою продукцією	0,55	0,43	-0,12	78,2
Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,52	0,73	0,21	140,4

Загальна зміна результативного показника визначається сумою часткових змін за рахунок факторів, що входять до його мультиплікативної моделі. Вплив кожного фактора на зміну результативної ознаки оцінюється за методом ланцюгової. Так, при трьох факторах (a, b, c), що визначають зміну результативної ознаки (Y), вплив кожної з них може бути розрахований за формулами (3.8) – (3.10):

$$\Delta a = (a_1 - a_0) \times b_1 \times c_1, \quad (3.8)$$

$$\Delta b = a_0 \times (b_1 - b_0) \times c_1, \quad (3.9)$$

$$\Delta c = a_0 \times b_0 \times (c_1 - c_0). \quad (3.10)$$

Загальна зміна чистого прибутку у звітному періоді порівняно з базовим становить – 1663,4 тис. грн. Це відхилення викликали такі фактори:

а) зміна рентабельності оборотних засобів:

$$(0,15 - 0,46) \times 0,73 \times 0,43 \times 21321 = - 2074,7 \text{ (тис. грн.)};$$

б) зміна коефіцієнта закріплення оборотних засобів:

$$0,46 \times (0,73 - 0,52) \times 0,43 \times 21321 = 885,6 \text{ (тис. грн.)};$$

в) зміна віддачі основних фондів за реалізованою продукцією:

$$0,46 \times 0,52 \times (0,43 - 0,55) \times 21321 = - 611,9 \text{ (тис. грн.)};$$

г) зміна вартості основних фондів:

$$0,46 \times 0,52 \times 0,55 \times (21321 - 19983) = 176,0 \text{ (тис. грн.)}.$$

Таким чином, бачимо, що найбільший вплив на зміну прибутку мала зміна рентабельності оборотних засобів, внаслідок чого сума чистого прибутку зменшилася на 2074,7 тис. грн. Це свідчить про неефективне використання наявних на підприємстві оборотних засобів. Також негативний вплив вини у результаті зміни віддачі основних фондів за реалізованою продукцією, внаслідок чого прибуток зменшився на 611,9 тис. грн. Збільшення прибутку відбулося за рахунок зміни коефіцієнта закріплення оборотних засобів та зміни вартості основних фондів на 885,6 тис. грн. та 176,0 тис. грн. відповідно.

Отже, результати проведення факторного аналізу прибутку від реалізації та факторного індексного аналізу чистого прибутку з використанням матричної моделі свідчать про необхідність на Сумській державній біологічній фабриці для виконання плану та одержання більшого обсягу прибутку підвищити рівень рентабельності оборотних засобів, збільшити віддачу основних фондів за реалізованою продукцією. В свою чергу, для збільшення обсягу прибутку від реалізації підприємству слід нарощувати обсяги реалізації продукції та змінити цінову політику, оскільки саме ці фактори спричиняють негативний вплив на прибуток підприємства.

3.2 Заходи по удосконаленню політики розподілу і використання прибутку Сумської біофабрики

Чистий прибуток розподіляється відповідно до статуту підприємства. За рахунок чистого прибутку виплачуються дивіденди, створюються фонди нагромадження, споживання, резервний фонд, частина прибутку направляється на поповнення власного оборотного капіталу (рис. 3.1). У процесі формування й використання фондів спеціального призначення за рахунок прибутку реалізується його стимулююча роль.

Основне завдання аналізу розподілу й використання прибутку полягає у виявленні тенденцій і пропорцій у розподілі прибутку, що склалися за звітний рік у порівнянні з попереднім роком. За результатами аналізу розробляються рекомендації зі зміни пропорцій у розподілі прибутку й найбільш раціональному його використанню.

Аналіз розподілу й використання прибутку проводиться в наступному порядку:

- а) дається оцінка змін суми коштів по кожному напрямку використання прибутку в порівнянні зі звітним і базисним періодом;
- б) проводиться факторний аналіз утворення фондів;

в) дається оцінка ефективності використання фондів нагромадження й споживання відповідно до показників ефективності економічного потенціалу.

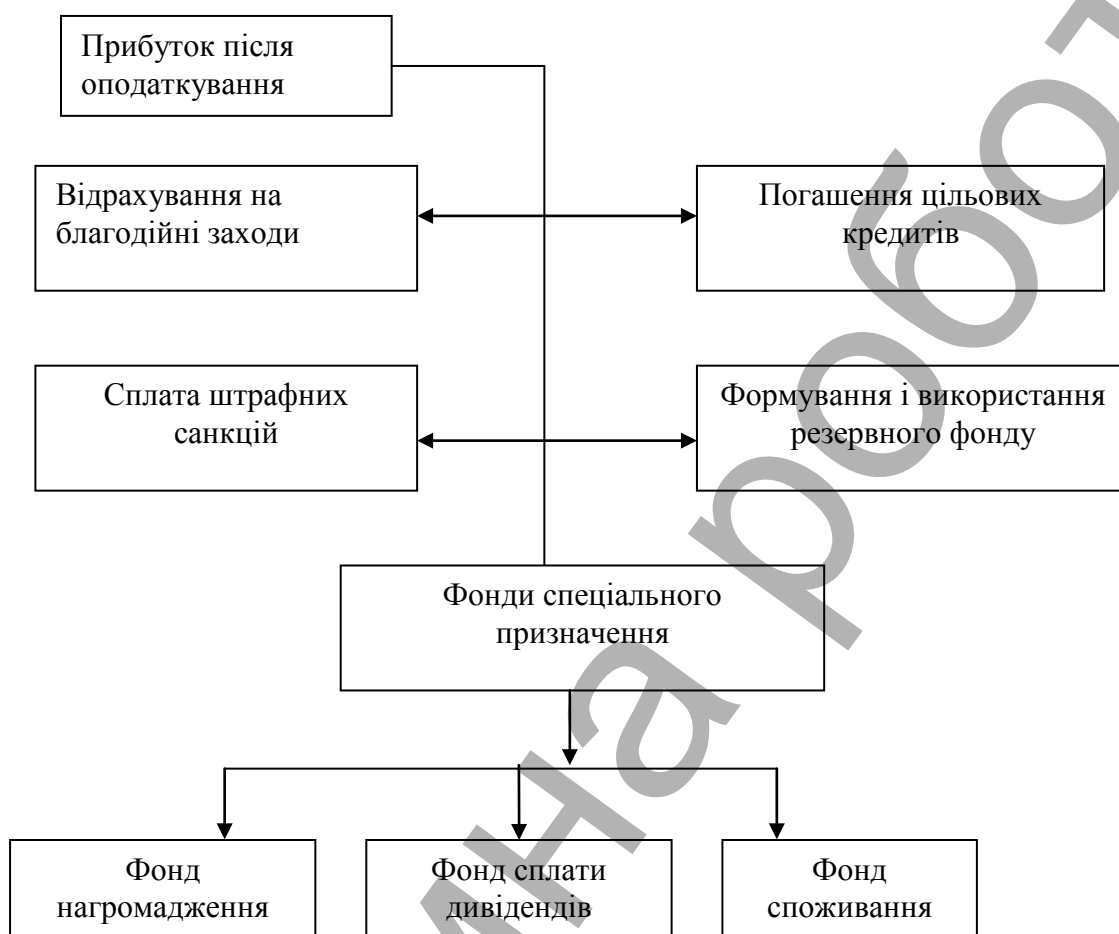

Рисунок 3.1 – Загальна схема розподілу чистого прибутку підприємства відповідно до статуту

Так, на Сумській державній біологічній фабриці із чистого прибутку утворюються наступні фонди: нагромадження, споживання, соціальної сфери. Проведемо аналіз розподілу й використання прибутку на досліджуваному підприємстві.

Резервний фонд на даному підприємстві не сформований, тому кошти на поповнення резервного фонду не направлялися.

Коефіцієнти відрахувань від чистого прибутку до фондів було вирішено на зборах засновників. Аналізуючи розподіл чистого прибутку у

фонди спеціального призначення (табл. 3.4), необхідно знати фактори формування цих фондів. Основними факторами є чистий прибуток та коефіцієнти відрахувань від чистого прибутку.

Таблиця 3.4 – Дані про використання чистого прибутку на Сумській біофабриці за 2006 – 2007 роки

Показник	Роки		Відхилення (+, -)
	2006	2007	
Чистий прибуток, тис. грн.	2687,7	1024,3	- 1663,4
Розподіл чистого прибутку, тис. грн.:			
- у фонд нагромадження	403,1	204,8	- 198,3
- у фонд споживання	1209,5	512,2	- 697,3
- у фонд сплати дивідендів	1075,1	307,3	- 767,8
Частка в чистому прибутку, %:			
- фонду нагромадження	15	20	+ 5
- фонду споживання	45	50	+ 5
- фонду сплати дивідендів	40	30	- 10

Використовуючи дані табл. 3.4 та формули (3.11) – (3.12), проведемо розрахунок впливу факторів – суми чистого прибутку (ЧП) й коефіцієнтів відрахувань від чистого прибутку ($K_{\text{відр}}$) на розмір відрахувань у різні фонди.

Зміна відрахувань у фонди спеціального призначення за рахунок зміни чистого прибутку можна розрахувати по формулі:

$$\Delta\Phi_{\text{н}}(\Pi) = \Delta\Pi_{\text{ч}} \cdot \text{ЧВ}^0 \quad (3.11)$$

де $\Delta\Phi(\Pi)$ – зміна відрахувань у відповідний фонд за рахунок зміни прибутку;

$\Delta\Pi_{\text{ч}}$ – зміна чистого прибутку;

ЧВ^0 – частка відрахувань у відповідний фонд базисного року.

Використовуючи формулу (3.11), проведемо розрахунки зміни відрахувань у фонди спеціального призначення за рахунок зміни чистого прибутку:

$$\Delta\Phi_{\text{н}}(\Pi) = -1663,4 \times 0,15 = -249,51 \text{ – фонд нагромадження;}$$

$$\Delta\Phi_c(\Pi) = -1663,4 \times 0,45 = -748,53 - \text{фонд споживання};$$

$$\Delta\Phi_d(\Pi) = -1663,4 \times 0,40 = -665,36 - \text{фонд сплати дивідендів}.$$

На розмір відрахувань у фонди впливає також і зміна коефіцієнта відрахувань від чистого прибутку. Рівень його впливу розраховується по формулі (3.12):

$$\Delta\Phi_n(\text{ЧВ}) = (\text{ЧВ}^1 - \text{ЧВ}^0) \times \Pi_{\text{ч}}^1 \quad (3.12)$$

де $\Delta\Phi_n(\text{ЧВ})$ – зміна відповідного фонду від зміни коефіцієнта відрахувань;

$\text{ЧВ}^1, \text{ЧВ}^0$ – фактичний і базисний коефіцієнти відрахувань у відповідні фонди;

$\Pi_{\text{ч}}^1$ – чистий прибуток за звітний період.

На основі формули (3.12) проведемо розрахунки окремо по кожному фонду на підприємстві:

$$\Delta\Phi_n(\text{ЧВ}) = (0,20 - 0,15) \times 1024,3 = 51,2 - \text{фонд нагромадження};$$

$$\Delta\Phi_c(\text{ЧВ}) = (0,50 - 0,45) \times 1024,3 = 51,2 - \text{фонд споживання};$$

$$\Delta\Phi_d(\text{ЧВ}) = (0,30 - 0,40) \times 1024,3 = -102,4 - \text{фонд сплати дивідендів}.$$

Отримані результати вище проведених розрахунків згрупуємо та занесемо до табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Результати впливу факторів (суми чистого прибутку й коефіцієнтів відрахувань) на розмір відрахувань у фонди підприємства

Вид фонду	Сума прибутку для розподілу, тис. грн.		Частка відрахувань, %		Сума відрахувань, тис. грн.		Відхилення		
							усього	у тому числі за рахунок	
	2006 р.	2007 р.	2006 р.	2007 р.	2006 р.	2007 р.		ЧП	К _{відр}
Нагромадження	2687,7	1024,3	15	20	403,1	204,8	-198,3	-249,5	51,2
Споживання	2687,7	1024,3	45	50	1209,5	512,2	-697,3	-748,5	51,2
Дивідендних виплат	2687,7	1024,3	40	30	1075,1	307,3	-767,8	-665,4	-102,4

З даних табл. 3.5 бачимо, що на зменшення суми відрахувань у фонд

нагромадження вплинуло зменшення чистого прибутку 249,51 тис. грн., однак збільшення коефіцієнта відрахувань позитивно вплинуло і збільшило фонд нагромадження на 51,2 тис. грн. На зменшення суми відрахування до фонду споживання вплинуло зменшення суми прибутку на 748,5 тис. грн., а за рахунок впливу коефіцієнта відрахування фонд нагромадження збільшився на 51,2 тис. грн. А фонд сплати дивідендів зазнав негативного впливу як за рахунок зменшення суми чистого прибутку, так і за рахунок зменшення коефіцієнта відрахування, що в цілому зменшило розмір даного фонду на 767,8 тис. грн. Отже, результати свідчать про те, що найбільший вплив на розподіл чистого прибутку на Сумській державній біологічній фабриці у 2007 році здійснила зміна суми чистого прибутку, яка підлягала розподілу.

Далі проведемо аналіз впливу використання прибутку на фінансове становище підприємства.

Співвідношення використання прибутку на нагромадження й споживання впливає на фінансове становище підприємства. Недостатність коштів, що направляють на нагромадження, стримує зростання обороту, призводить до збільшення потреби в позикових коштах.

Аналіз використання прибутку виявляє, наскільки ефективно розподілялися кошти на нагромадження й споживання. Верхню межу потенційного розвитку підприємства визначає рентабельність власних коштів, що показує ефективність використання власного капіталу.

Рентабельність власних коштів (R_{BK}) можна представити як відношення суми коштів, спрямованих на нагромадження й споживання, тобто чистого прибутку (ЧП), до величини власного капіталу:

$$R_{BK} = \text{ЧП} / \text{BK} \times 100\% \quad (3.13)$$

Рентабельність власних коштів показує ефективність використання власного капіталу, указує на величину прибутку отриманої з кожної гривні, вкладеної в підприємство його власниками.

Відношення фонду нагромадження (Φ_n) до величини власного капіталу визначає внутрішні темпи росту, тобто темпи збільшення активів ($T_{з\text{ракт}}$):

$$T_{з\text{ракт}} = \Phi_n / \text{ВК} \quad (3.14)$$

Відношення фонду споживання ($\Phi_{\text{сп}}$) до розміру власного капіталу становить рівень споживання ($P_{\text{сп}}$):

$$P_{\text{сп}} = \Phi_{\text{сп}} / \text{ВК} \quad (3.15)$$

Проведемо розрахунки впливу розподілу чистого прибутку на фінансовий стан підприємства за вищезазначеними формулами (3.13) – (3.15) та занесемо отримані результати до табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Результати аналізу використання чистого прибутку підприємства за 2006 – 2007 роки

Показник	Роки		Відхилення (+;-)
	2006	2007	
Рентабельність власного капіталу ($R_{\text{вк}}$), %	18,87	6,82	- 12,05
Темп зростання активів ($T_{з\text{ракт}}$)	0,03	0,01	- 0,02
Рівень споживання ($P_{\text{сп}}$)	0,08	0,03	- 0,05

З даних табл. 3.6 видно, що рентабельність власного капіталу зменшилася у 2007 році, у порівнянні з 2006 роком на 12,05%. Це свідчить про те, що ефективність використання власного капіталу у 2007 році зменшилась, тобто величину прибутку отриманого з кожної гривні, вкладеної в підприємство його власниками, зменшилась на 12%. Для досягнення високих темпів росту обороту потрібно підвищувати можливості збільшення рентабельності власних коштів.

Внутрішні темпи росту, тобто темпи зростання активів зменшилися у 2007 році в порівнянні 2006 роком на 0,02. Отже, темпи росту активів мають

від'ємний характер і це говорить про те, що політика підприємства щодо розподілу прибутку обрана не правильно.

На Сумській державній біологічній фабриці значна частка чистого прибутку (понад 30% у 2007 році) сплачується підприємством державі у вигляді дивідендів. Відсоток чистого прибутку, який підприємство має перерахувати до державного бюджету, встановлюється на законодавчому рівні кожного року Законом України «Про державний бюджет України». Підприємство не має можливості впливати на зміну політики у сфері сплати дивідендів, тобто воно має обмежені дії у сфері розподілу прибутку. Саме цей фактор стримує збільшення частини прибутку, направленої на фонд споживання і нагромадження. Підприємство вкрай потребує значного збільшення фонду споживання, аби провести технічне переозброєння на підприємстві, збільшити коефіцієнт оновлення та зменшити коефіцієнт зносу, який у 2007 році становить 0,56%. Також і направлення коштів у фонд нагромадження збільшить економічний потенціал, підвищить платоспроможність підприємства й фінансову незалежність.

Таким чином, Сумській державній біологічній фабриці потрібно шукати шляхів для зміни політики розподілу прибутку, направляючи більшу частину на даному етапі на формування фонду споживання. Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку підприємства.

Виходячи зі складу майна підприємства, у яке вкладаються капітали, і господарсько-фінансових операцій, які проводять на підприємстві, існує система показників рентабельності.

Основні показники рентабельності можна об'єднати в наступні групи:

- а) показники рентабельності капіталу (активів);
- б) показники рентабельності продукції;
- в) показники, розраховані на основні готівкові потоки коштів.

Показники рентабельності характеризують фінансові результати й ефективність діяльності підприємства. Вони вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій.

Перша група показників рентабельності формується як відношення прибутку до різних показників авансованих коштів, з яких найбільш важливими є: всі активи підприємства; інвестиційний капітал; акціонерний (власний) капітал. Дані показники специфічні тим, що відповідають інтересам всіх учасників бізнесу підприємства. Наприклад, адміністрацію підприємства цікавить віддача (прибутковість всіх активів); власників і засновників – прибутковість акцій і т.д.

Друга група показників формується на основі розрахунку рівнів рентабельності по показниках прибутку, відображених у звітності підприємства. Дані показники характеризують прибутковість продукції базисного і звітного періодів.

Третя група показників рентабельності формується аналогічно першій і другій групам, однак замість прибутку в розрахунок приймається чистий приплив коштів. Дані показники дають уявлення про ступінь можливості підприємства розплатитися із кредиторами, позичальниками й акціонерами коштами у зв'язку з використанням грошового потоку, що має місце. За допомогою перерахованих вище показників рентабельності можна проаналізувати ефективність використання активів підприємства.

Таким чином, у підрозділі 3.3 ми вважаємо за доцільне провести факторний аналіз показників рентабельності на Сумській біофабриці.

3.3 Напрямки підвищення рівня рентабельності діяльності підприємства

Показники рентабельності більш повно ніж прибуток характеризують кінцеві результати господарської діяльності, тому що їхня величина показує співвідношення ефекту з наявними чи використаними ресурсами. Показники рентабельності можна диференціювати за кількома групами: по-перше, показники, що характеризують окупність витрат виробництва й

рентабельність інвестиційних проектів; по-друге, показники, що характеризують рентабельність продажу; по-третє, показники, що характеризують прибутковість капіталу і його частин.

Якщо рівень рентабельності виробничої діяльності (окупності витрат), обчислений у цілому по підприємству, залежить від трьох основних факторів першого порядку: зміни структури реалізованої продукції; собівартості реалізованої продукції; середніх цін реалізації, то факторна модель цього показника буде мати такий вигляд:

$$R_{\text{пл}} = \Pi_{\text{пл}} (\text{за } V_{\text{РПпл}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{И}_{\text{пл}} (\text{за } V_{\text{РПпл}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) \quad (3.16)$$

де $R_{\text{пл}}$ – рентабельність виробничої діяльності планова;

$\text{УД}_{\text{пл}}$ – структура реалізованої продукції планова;

$\text{И}_{\text{пл}}$ – витрати виробництва планові.

При цьому:

$$R_{\text{УМ1}} = \Pi_{\text{УМ1}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{И}_{\text{УМ1}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}), \quad (3.17)$$

$$R_{\text{УМ2}} = \Pi_{\text{УМ2}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{И}_{\text{УМ2}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{пл}}), \quad (3.18)$$

$$R_{\text{УМ3}} = \Pi_{\text{УМ3}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{И}_{\text{УМ3}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{пл}}), \quad (3.19)$$

$$R_{\text{ф}} = \Pi_{\text{ф}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{ф}}) / \text{ВР}_{\text{УМ}} (\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{ф}}). \quad (3.20)$$

Виконаємо розрахунки за формулами (3.17) – (3.20):

$$R_{\text{пл}} = 4985,9 / 6164,9 \times 100\% = 80,88\%,$$

$$\begin{aligned} R_{\text{УМ1}} &= 4985,9 \times 0,9704 / 6164,9 \times 0,9704 \times 100\% = \\ &= 4838,3 / 5982,4 \times 100\% = 80,88\%, \end{aligned}$$

$$R_{\text{УМ2}} = 5584,2 / 6904,7 \times 100\% = 80,87\%,$$

$$R_{\text{УМ3}} = 2155,2 / 6904,7 \times 100\% = 31,21\%,$$

$$R_{\text{ф}} = 3077,5 / 5982,4 \times 100\% = 51,44\%.$$

Таким чином, можемо розрахувати загальну зміну показника фактичного рівня рентабельності від планового за формулою (3.21) та на основі вищепроведених розрахунків визначити вплив окремо кожного фактора на рівень показника рентабельності діяльності підприємства.

$$\Delta R_{\text{заг}} = R_{\text{ф}} - R_{\text{пл}} \quad (3.21)$$

де $\Delta R_{\text{заг}}$ – зміна рентабельності діяльності загальна;

$R_{\text{ф}}$ – рентабельність діяльності фактична;

$R_{\text{пл}}$ – рентабельність діяльності планова.

Наступним кроком проведемо факторний аналіз рентабельності продажу. Детермінована факторна модель даного показника має наступний вигляд:

$$R_{\text{пр}} = \Pi_{\text{рл}} (\text{за } V_{\text{рпзаг}}, \text{УД}_i, \text{Ц}_i, \text{С}_i) / \text{ВР} (\text{за } V_{\text{рпзаг}}, \text{УД}_i, \text{Ц}_i) \quad (3.22)$$

де $R_{\text{пр}}$ – рентабельність продажу;

ВР – витрати на реалізацію.

Розрахунок впливу факторів першого порядку на зміну рівня рентабельності в цілому по підприємству, має такий вигляд:

$$R_{\text{пл}} = \Pi_{\text{пл}} (\text{за } V_{\text{рппл}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{ВР} (\text{за } V_{\text{рпзаг}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}), \quad (3.23)$$

$$R_{\text{ум1}} = \Pi_{\text{ум1}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{ВР}_{\text{ум}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}), \quad (3.24)$$

$$R_{\text{ум2}} = \Pi_{\text{ум2}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{ВР}_{\text{ум}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}), \quad (3.25)$$

$$R_{\text{ум3}} = \Pi_{\text{ум3}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{пл}}) / \text{ВР}_{\text{ум}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}), \quad (3.26)$$

$$R_{\text{ф}} = \Pi_{\text{ф}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{ф}}) / \text{ВР}_{\text{ум}} (\text{за } V_{\text{рпф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}). \quad (3.27)$$

Виконаємо розрахунки за формулами (3.23) – (3.27):

$$R_{пл} = 4985,9 / 11150,8 \times 100\% = 44,71\%,$$

$$R_{ум1} = 4985,9 \times 0,9704 / 11150,8 \times 0,9704 \times 100\% = 44,71\%,$$

$$R_{ум2} = 5584,2 / 12488,9 \times 100\% = 44,71\%,$$

$$R_{ум3} = 2155,2 / 12488,9 \times 100\% = 17,26\%,$$

$$R_{ф} = 3077,5 / 9059,9 \times 100\% = 33,97\%.$$

Далі проведемо розрахунок загального відхилення рентабельності продажу, а потім, використовуючи дані попередніх розрахунків, визначимо вплив кожного фактора на рівень рентабельності продажу на Сумській біофабриці.

Аналогічно здійснюється факторний аналіз рентабельності інвестованого капіталу. При цьому треба мати на увазі, що балансова сума прибутку залежить від обсягу реалізованої продукції ($V_{рп}$), її структури ($УД_i$), собівартості, середнього рівня цін ($Ц_i$) і фінансових результатів від інших видів діяльності, не пов'язаних з реалізацією продукції та послуг (ВФР). Взаємозв'язок названих факторів з рівнем рентабельності капіталу можна записати у вигляді формули (3.28):

$$R_k = \text{БП (за } V_{рп\text{заг}}, УД_i, Ц_i, C_i, \text{ВФР)} / \sum \text{ДО (за } V_{рп\text{заг}}, УД_i, K_{об}) \quad (3.28)$$

Для розрахунку впливу факторів на рівень рентабельності капіталу необхідно мати вихідні дані, які наведені у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності капіталу на Сумській державній біологічній фабриці за 2007 рік

Показники	План	Факт	Відхилення (+; -)
Прибуток від реалізації, тис. грн.	4985,9	3077,5	-1908,4
Сума балансового прибутку, тис. грн.	4985,9	3077,5	-1908,4
Середньорічна сума основного і оборотного капіталу, тис. грн.	14680,7	15814,1	1133,4
Обсяг реалізації продукції в оцінці за плановою собівартістю продукції, тис. грн.	6164,9	6904,7	739,8
Коефіцієнт оборотності капіталу	0,42	0,44	0,02
Розрахункова потреба в основному капіталі	-	16439,7	-

для забезпечення фактичних обсягів продажу за планової оборотності, тис. грн.			
---	--	--	--

На підставі даних, наведених у табл. 3.7, проведемо розрахунок впливу факторів способом ланцюгової підстановки:

$$R_{\text{пл}} = \text{БП}_{\text{пл}}(\text{за } V_{\text{РПпл}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}, \text{ВФР}_{\text{пл}}) / \sum K_{\text{пл}}(\text{за } V_{\text{РПпл}}, \text{УД}_{\text{пл}}, K_{\text{Обпл}}), \quad (3.29)$$

$$R_{\text{УМ1}} = \text{БП}_{\text{УМ1}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}, \text{ВФР}_{\text{пл}}) / \sum K_{\text{УМ}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{пл}}, K_{\text{Обпл}}), \quad (3.30)$$

$$R_{\text{УМ2}} = \text{БП}_{\text{УМ2}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}, \text{ВФР}_{\text{пл}}) / \sum K_{\text{УМ}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, K_{\text{Обпл}}), \quad (3.31)$$

$$R_{\text{УМ3}} = \text{БП}_{\text{УМ3}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{пл}}, \text{С}_{\text{пл}}, \text{ВФР}_{\text{пл}}) / \sum K_{\text{УМ}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, K_{\text{Обпл}}), \quad (3.32)$$

$$R_{\text{ф}} = \text{БП}_{\text{ф}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, \text{Ц}_{\text{ф}}, \text{С}_{\text{ф}}, \text{ВФР}_{\text{ф}}) / \sum K_{\text{ф}}(\text{за } V_{\text{РПф}}, \text{УД}_{\text{ф}}, K_{\text{Обф}}). \quad (3.33)$$

Проведемо розрахунки за вищенаведеними формулами:

$$R_{\text{пл}} = 4985,9 / 14680,7 \times 100\% = 33,9\%,$$

$$R_{\text{УМ1}} = 4985,9 \times 0,97 / 14680,7 \times 0,97 \times 100\% = 33,9\%,$$

$$R_{\text{УМ2}} = 5584,2 / 16439,7 \times 100\% = 33,9\%,$$

$$R_{\text{УМ3}} = 2155,2 / 16439,7 \times 100\% = 13,1\%,$$

$$R_{\text{ф}} = 3077,5 / 15814,1 \times 100\% = 19,5\%.$$

Розрахувавши вплив основних факторів на зміну деяких показників рентабельності, результати згрупує до табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Вплив основних факторів на зміну деяких показників рентабельності Сумської біофабрики за 2007 рік, %

Зміна показника	Вид рентабельності		
	Рентабельність діяльності	Рентабельність продажу	Рентабельність капіталу
Загальна зміна, у т.ч. за рахунок:	- 29,44	- 10,74	- 14,4
- обсягу реалізації	0,0	0,0	-
- структури продукції	- 0,01	0,0	0,0
- середньореалізаційних цін	- 49,65	- 27,45	- 20,8

- собівартості продукції	20,23	16,71	6,4
--------------------------	-------	-------	-----

Отримані результати свідчать про те, що план за всіма видами рентабельності у 2007 році був недовиконаний. Так, план за рівнем рентабельності виробничої діяльності недовиконаний на 29,44% у зв'язку зі значним зниженням середньореалізаційних цін, що спричинило зменшення показника рентабельності на 49,65%. Водночас зниження собівартості реалізованої продукції призвело до зростання показника рентабельності на 20,23%. А такі фактори, як обсяг реалізованої продукції та структура товарної продукції не вплинули в цілому на загальний рівень рентабельності на Сумській державній біологічній фабриці. За рівнем рентабельності продажу план виявився недовиконаним на 10,74%, що сталося з причин зниження середньореалізаційних цін. А також через незначне зниження собівартості реалізованої продукції відбулось збільшення показника рентабельності продажу на 16,71%. Рівень рентабельності капіталу в цілому план недовиконано на 14,4% за рахунок зниження середніх цін реалізації. Водночас позитивно вплинув такий фактор, як собівартість реалізованої продукції, оскільки з причин її зниження прибутковість капіталу зросла на 6,4%.

Проведені дослідження свідчать про необхідність зміни цінової політики на підприємств, оскільки лише цей фактор негативно вплинув на прибуток від реалізації продукції.

У закордонній практиці управління застосовується дещо інша методика факторного аналізу, яка має назву «директ-костинг». На відміну від методики аналізу, що застосовується на вітчизняних підприємствах, система «директ-костинг» дає змогу більш повно враховувати взаємозв'язок між показниками і точніше вимірювати вплив факторів.

Тому проведемо аналіз рентабельності діяльності підприємства «Сумська державна біологічна фабрика» за системою «директ-костинг», використовуючи таку факторну модель:

$$R_i = \Pi_i / Z_i = (K_i (C_i - V_i) - H_i) / (K_i \times V_i + H_i) \quad (3.34)$$

де Π_i – прибуток від реалізації продукції;

Z_i – витрати на виготовлення продукції;

K_i – обсяг реалізації продукції;

C_i – ціна реалізації одиниці продукції;

V_i – перемінні витрати на одиницю продукції;

H_i – постійні витрати підприємства.

Для проведення аналізу рентабельності діяльності Сумської державної біологічної фабрики використаємо вихідні дані з табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу рентабельності діяльності підприємства за 2007 рік

Показники	План	Факт
Обсяг реалізації продукції (вакцина), л	124257	95945
Ціна реалізації (без ПДВ), грн.	132,00	130,00
Собівартість виробу, грн.	92,00	98,00
- у тому числі змінні витрати, грн.	78,00	75,00
Сума постійних витрат, грн.	1724600,00	2199500,00
Прибуток, грн.	4838300,00	3077500,00

Розрахунок впливу факторів першого порядку на зміну рівня рентабельності в цілому по підприємству виглядає так:

$$R_{пл} = (K_{пл} (C_{пл} - V_{пл}) - H_{пл}) : (K_{пл} \cdot V_{пл} + H_{пл}), \quad (3.35)$$

$$R_{ум1} = \Pi_{ум1} : Z_{ум1} = (K_{ф} (C_{пл} - V_{пл}) - H_{пл}) : (K_{ф} \cdot V_{пл} + H_{пл}), \quad (3.36)$$

$$R_{ум2} = \Pi_{ум2} : Z_{ум2} = (K_{ф} (C_{ф} - V_{пл}) - H_{пл}) : (K_{ф} \cdot V_{пл} + H_{пл}), \quad (3.37)$$

$$R_{ум3} = \Pi_{ум3} : Z_{ум3} = (K_{ф} (C_{ф} - V_{ф}) - H_{пл}) : (K_{ф} \cdot V_{ф} + H_{пл}), \quad (3.38)$$

$$R_{ф} = \Pi_{ф} : Z_{ф} = (K_{ф} (C_{ф} - V_{ф}) - H_{ф}) : (K_{ф} \cdot V_{ф} + H_{ф}). \quad (3.39)$$

Проведемо розрахунки за вищезазначеними формулами:

$$R_{\text{пл}} = (124257 (132 - 78) - 1724600) / (124257 \times 78 + 1724600) = 43,2\%,$$

$$R_{\text{ум1}} = (95945 (132 - 78) - 1724600) / (95945 \times 78 + 1724600) = 37,5\%,$$

$$R_{\text{ум2}} = (95945 (130 - 78) - 1724600) / (95945 \times 78 + 1724600) = 35,4\%,$$

$$R_{\text{ум3}} = (95945 (130 - 75) - 1724600) / (95945 \times 75 + 1724600) = 39,8\%,$$

$$R_{\text{ф}} = (95945 (130 - 75) - 2199500) / (95945 \times 75 + 2199500) = 32,7\%,$$

$$\text{ДР}_{\text{заг}} = R_{\text{ф}} - R_{\text{пл}} = 32,7 - 43,2 = -10,5\%.$$

Наведені розрахункові дані показують, що фактичний рівень рентабельності діяльності Сумської державної біологічної фабрики є нижчим за плановий на 10,5%. На його зміну вплинули наступні фактори:

а) кількість реалізованої продукції:

$$\text{ДР}_{\text{к}} = R_{\text{ум1}} - R_{\text{пл}} = 37,5 - 43,2 = -5,7\%;$$

б) середньореалізаційні ціни:

$$\text{ДР}_{\text{ц}} = R_{\text{ум2}} - R_{\text{ум1}} = 35,4 - 37,5 = -2,1\% ;$$

в) питомі змінні витрати:

$$\text{ДР}_{\text{н}} = R_{\text{ум3}} - R_{\text{ум2}} = 39,8 - 35,4 = 4,4\%;$$

г) сума постійних витрат:

$$\text{ДР}_{\text{н}} = R_{\text{умф}} - R_{\text{ум3}} = 32,7 - 39,8 = -7,1\%.$$

Результати порівняльного аналізу, проведеного відповідно до двох різних методик, представлено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Результати порівняльного аналізу рентабельності діяльності за різними методиками Сумської державної біологічної фабрики

Зміна рентабельності за рахунок:	Зміна рентабельності, %	
	1 методика	2 методика
- загального обсягу продажу	–	– 5,7
- структури продажу	–	–
- ціни на продукцію	– 49,6	– 2,1
- собівартості продукції	20,2	– 2,7
у тому числі:		
- змінних витрат	–	4,4
- постійних витрат	–	– 7,1
Загальне відхилення	– 29,4	– 10,5

Отже, порівнюючи результати рентабельності діяльності підприємства, розраховані з першою та другою методиками, можна зробити висновок, що вони значно відрізняються. Так, аналіз рентабельності діяльності за першою методикою показав, що такий фактор, як обсяг реалізованої продукції не вплинув на рентабельність, хоча маржинальний аналіз засвідчив, що зміна рентабельності за рахунок обсягу реалізованої продукції становить – 5,7%. Однак, у ході проведеного аналізу, як за першою, так і за другою методиками, вдалося встановити, що суттєвий негативний вплив на рентабельність діяльності спричинило зниження середньореалізаційних цін.

Провівши відповідні розрахунки, слід зазначити, що підприємству вкрай необхідно нарощувати обсяги реалізації продукції. І хоча підприємство у силу обставин щодо його форми власності не має широких можливостей у сфері ціноутворення, Сумська державна біологічна фабрика має змогу збільшити обсяг чистого прибутку за рахунок зниження собівартості та зміни структури реалізованої продукції.

Таким чином, проведений аналіз діяльності Сумської державної біологічної фабрики свідчить про те, що результати, розраховані за системою «директ-костинг», є більш достовірними, оскільки вони враховують взаємозв'язок обсягу продажу, собівартості й прибутку. Ми вважаємо, що використання цього методу в стратегічному і тактичному

менеджменті вітчизняних підприємств дасть змогу більш ефективно управляти процесом формування фінансових результатів їхньої діяльності. Однак це стане можливим тільки за умови організації планування й обліку витрат підприємств за системою «директ-костинг», тобто розподіл їх на постійні й перемінні.

Отже, проведений аналіз формування й використання прибутку на Сумській державній біологічній фабриці дозволяє зробити висновок, що дане підприємство потребує висококваліфікаційного управління у сфері розподілу і використання чистого прибутку, а особливо у сфері його формування. Застосування новітніх методів у політиці підприємства щодо управління процесами формування і використання прибутку дадуть змогу одержати набагато кращі фінансові результати діяльності Сумської біофабрики.

ВИСНОВКИ

Отримання позитивного фінансового результату фінансово-господарської діяльності, тобто чистого прибутку, є головною метою діяльності будь-якого підприємства. З переходом України від планової економіки до ринкової це питання стало носити більш ширший і глибокий характер. Однак для досягнення цього результату необхідно докласти немало зусиль ще на початковій стадії виробничої діяльності підприємства. Тому дуже важливим є питання професійного управління процесом формування прибутку підприємства. В той же час кожна організація в результаті своєї виробничої діяльності одержує грошовий еквівалент, і кожне виробництво являє собою процес виробничого споживання предметів і засобів праці, а також робочої сили. Саме тому обрана тема дипломної роботи стосовно управління формуванням, розподілом і використанням прибутку підприємства є актуальною. Глибоке дослідження цих процесів дасть змогу більш ефективно функціонувати підприємству.

В результаті проведеного аналізу фінансово-економічного стану підприємства слід зазначити, що на протязі аналізованого періоду з 2005 по 2007 роки фінансово-економічні показники свідчили про високий рівень діяльності Сумської державної біологічної фабрики, оскільки за цей період зросла вартість активів підприємства на 2101 тис. грн. і досягла значення 16050,2 тис. грн. Також зросли обсяги виручки від реалізації продукції до 10822,3 тис. грн. у 2007 році. Але в той же час на підприємстві присутні і негативні моменти, про що свідчить значення коефіцієнту зносу, яке у 2005 році становило 0,6, тобто основні фонди підприємства зношені більш ніж на половину і потребують негайної модернізації. На протязі 2005 – 2007 років зменшилася частка собівартості продукції у загальній структурі виручки від реалізації до 55,3%. Також особливо негативним моментом є відсутність стабільної тенденції щодо зміни показників за аналізований період, а отже існує потреба у більш досконалому управлінні всією системою об'єктів

щодо управління прибутком підприємства. Саме це дасть змогу збільшити розмір кінцевого результату діяльності підприємства – чистого прибутку.

На основі проведеного факторного аналізу прибутку підприємства, аналізу розподілу і використання чистого прибутку підприємства та факторного аналізу рентабельності діяльності та рентабельності продажу за двома методиками, можна зробити висновок, що дане підприємство потребує висококваліфікаційного управління у сфері розподілу і використання чистого прибутку, а особливо у сфері його формування. Отже, підприємству вкрай необхідно нарощувати обсяги реалізації продукції. І хоча підприємство у силу обставин щодо його форми власності не має широких можливостей у сфері ціноутворення, Сумська державна біологічна фабрика має змогу збільшити обсяг чистого прибутку за рахунок зниження собівартості та зміни структури реалізованої продукції. Підприємству варто у процесі управління формуванням і використанням прибутку використовувати метод факторного аналізу, а особливо за системою «директ-костинг». Ці заходи дають можливість визначити вплив кожного фактора на кінцевий результат та зробити відповідні зміни у наступних періодах для отримання більшої суми прибутку від фінансово-господарської діяльності підприємства. Факторний аналіз за системою «директ-костинг» дає змогу більш повно враховувати взаємозв'язок між показниками і точніше вимірювати вплив факторів.

Проведені у дипломній роботі дослідження показали, що прибуток є складним елементом ринкових відносин, який відіграє важливу роль у формуванні доходів бюджету й створенні фінансових ресурсів підприємств. Вивчення соціально-економічної сутності прибутку має першочергове значення для розгляду джерел його формування, впливу на нього різних виробничих і невиробничих факторів, розробки системи розподілу та формуванню основних напрямків діяльності підприємства.

Враховуючи специфіку форми власності досліджуваного підприємства, можна сказати, що головним напрямом фінансового управління державним підприємством має стати довгостроковий період, що

пов'язано із стратегічним плануванням, де вирішальну роль відіграє фінансова стратегія. Останню віддзеркалює стратегічний фінансовий план. З урахуванням оцінки запропонованих проектів, а також фінансового стану підприємства на момент формування стратегії визначається потреба у позиковому капіталі в майбутньому. В процесі стратегічного управління фінансами важливо визначити обґрунтовану структуру фінансової стратегії щодо форм залучення коштів, способів їхнього розміщення та напрямів використання.

Отже, важливими напрямками підвищення ефективності діяльності Сумської державної біологічної фабрики мають бути наступні: фінансова реструктуризація, запровадження системи моделювання формування фінансових результатів та їх використання, поточний фінансовий аналіз діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антошов В., Уварова Г. Экономический советник менеджера. – Минск, «Финансы, учет, аудит», 1996.
2. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 416 с.
3. Бороненкова С.А. Экономический управленческий анализ: Учеб.пособие. – Екатеринбург: УГЭУ, 1999.
4. Бужин О.А. Прибуток: рівночасне розподілення // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6. – С. 156-162.
5. Боровець В. Дивіденди: нарахування і оподаткування // Дебет-Кредит. – 2005. – № 8. – С. 31-33.
6. В. Міщенко, С. Науменкова. Проблеми вдосконалення управління державними корпоративними правами // Економіка України. – 2002. - № 5. – С. 33.
7. Г.Г. Кірейцев. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. Видання третє, перероблене і доповнене. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 531 с.
8. Горицкая Н., Горицкая Е. Отчет о финансовых результатах ПБУ 3. или Шаг вперед – два шага назад // Бизнес. – 1999. – №38. – С. 30-36.
9. Горицька Н. Суть звіту про фінансові результати за ПБО 3 // Галицькі контракти. – 1999. – №50. – С. 3-12.
10. Грачова Р. Формування фінансових результатів на рахунках класу 7 "Доходи і результати діяльності" // Галицькі контракти. – 2000. – №15. – С. 2-8.
11. Гривківська О.В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств // Формування ринкових відносин в Україні (укр.). – 2004.- №2. – с. 14
12. Десятнюк О.М. Дивідентна політика: формування й аспекти оподаткування // Фінанси України (укр.).- 2003.- № 2.- С. 2 1-28

13. Дудар А. Основні напрямки розвитку системи управління фінансовими результатами діяльності торговельно-виробничої фірми // Банківська справа (укр.). - 2003. - №5. - с.40-41
14. Економічні проблеми сільського господарства / Петрова О.К. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. - № 5. – С. 92 – 96.
15. Захарова Ю.В. Моделювання тенденцій розвитку прибутку підприємства при реалізації виробничої стратегії // Формування ринкових відносин в Україні (укр.).- 2003.- № 1 '- С.80-83
16. Зубілевич С. Звіт про фінансові результати // Бухгалтерський облік і аудит. — 1999. — №11.— С. 14-24, №12. — С. 43-47.
17. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. - Тернопіль, 2000 - 229 с.
18. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчально-методичний посібник. – К. 2000. – 236 с.
19. Калюга Є. Контроль за правильністю складання Звіту про фінансові результати (відповідно до ПБО 3) // Вісник податкової служби України. — 2000.— № 36.— С. 41-46, № 37.— С. 23-32.
20. Кирилов С. Нарахування та виплата дивідендів // Податки та бухгалтерський облік (укр.).- 2005.- № 20.- С. 14-24
21. Ковалев В.В. Анализ средств предприятия и их использования // Бухгалтерский учет. – 2000
22. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика. 2001. – 560 с.
23. Колас Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учеб. пособие. Пер. с франц. / Под. ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы: ЮНИТИ. 1997.
24. Костромина Д.В. Управление затратами и прибылью предприятия на основе организации центров финансовой ответственности // Финансовый менеджмент (рус.).- 2004.- № 4.- С.26-37

25. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку // Фінанси України (укр.).- 2005.- № 3.- С. 13 8-147
26. Маевский В., Вяткин В.Н, Хриптон Дж., Казак А. Принятие финансовых решений: задачи, ситуации. // Вопросы экономики, 1998, №12, с.152.
27. Мазуров И.И., Астапенко З.Н., Брылева М.Д. Лекции по анализу хозяйственной деятельности предприятий. –СПб.: Изд. СПбУЭФ,1993 – 72с.
28. Марюта О.М., Єлисеєва О.К. Адаптивне управління прибутком підприємства // Фінанси України (укр.).- 2004.- № 3.- С. 83-90
29. Методика аналізу фінансових результатів підприємства / О. Ширягіна // Формування ринкових відносин України. – 2004. - № 5(36). – С. 60 – 64.
30. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. – К.: КНЕУ, 1999. – 132 с.
31. Мухин С.А. Прибыль в новых условиях хозяйствования. –М.: Финансы и статистика, 1990. –144с.
32. Невмержицький Я.І. Формування дивідентної політики підприємства // Фінанси України (укр.).- 2003.- № 12.- С.47-53
33. Негашев Е. В. Анализ финансов предприятия в условиях рынка. М.: Высшая школа, 1997
34. Новодворский В.Д., Клестова Н.В., Шпак А.В. Прибыль предприятия: бухгалтерская и экономическая // Финансы (рус.).- 2003.- № 4.
35. Основні напрямки розвитку системи управління фінансовими результатами діяльності / А. Дудар // Банківська справа. – 2003. - № 5. – С. 39 – 50.
36. Парасочка В.Т., Дубовенко Л.А., Медведева О.В. Самокупаемость и самофинансирование (Методика анализа). –М.: Финансы и статистика, 1989. –144с.

37. Переверзева О. Порядок використання прибутку державного підприємства // Главбух без бланков отчетности (рус.).- 2005,- № 9.- С.42-48
38. Пігуль Н.Г. Специфіка формування дивідендної політики в умовах функціонування підприємств з несталою структурою власності // Вісник Української академії банківської справи.- 2003.- № 2.- С.31-34
39. Про схвалення Концепції політики Кабінету Міністрів щодо управління об'єктами державної власності. Розпорядження Кабміну від 5 жовтня 2001 року // Українська інвестиційна газета. – 2001. - № 45. – С. 18.
40. Растяпін А.В., Бубенко С.П.. Максимізація прибутку підприємства // Фінанси України. - 2002. - №2. - с. 19-30
41. Резников Л. Финансовое состояние и финансовая политика производственных предприятий // РЭЖ, 1997, №7.
42. Рекомендації з найкращої практики корпоративного управління для акціонерних товариств в Україні // Цінні папери України. – 2001. - № №32. – С. 11.
43. Розвиток внутрішніх ринків в Україні; добробут завдяки конкуренції // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К.: 2000. – С. 62.
44. Рыночная экономика: Словарь / Под ред. Кипермана Г.Я. –М.: Республика, 1993. –524 с.
45. Рязанова В., Широкопад Л. Общественные основы микроэкономики, переходная экономика: Учебное пособие С-П руководитель авторского коллектива и научный редактор Сидорович А.В., Сотникова Л.В. О формировании финансовых результатов. // Бух. учет, 1998, №1
46. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – Минск: ООО «Новое знание», 1999. – 688 с.
47. Сайфулин Н.Е. Анализ финансовых результатов деятельности предприятия // Консультант директора. – 1999

48. Самохвалов В. Как определить ключевые финансовые показатели стоимости? // Управление компанией. – 2005. - № 5.
49. Селезнева Н.Н., Ионова А.Ф. Финансовый анализ: учебное пособие. – М.: ЮНИТИ – Дана, 2002г.
50. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств. - Київ: ЦУЛ, 2002. – 287 с.
51. Статистичний щорічник України за 2000 рік. – К.: Техніка, 2001. – 965 с.
52. Статистичний щорічник України за 2006 р. – К.: Консультант, 2007.
53. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – К.: 2000. – 486 с.
54. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання . – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
55. Управление прибылью. – К.: «Ника-Центр», 1998. – 544 с.
56. Управление финансовыми результатами компании / Лисицына Е.В., Токаренко Г.С. // Финансовый менеджмент. – 2005. - № 6. – С. 125 – 140.
57. Факторний індексний аналіз показників діяльності підприємства з використанням матричної моделі / О. Хотомлянський, Т. Черната // Економіка України. – 2002. - № 3. – С. 84 – 87.
58. Финансовая политика государства и ее влияние на формирование и использование прибыли предприятия / С.В. Сорокина // Академічний огляд. – 2001. - № 1. – С.59 – 62.
59. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360с.
60. Фінанси підприємств під ред. Кірейцева Г.Г. - К.: ЦУЛ, 2002. -268 с.
61. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін та ін.; Кер. Кол. Авт. І наук. Ред.. проф.. А.М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. Та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
62. Фінанси: вишкіл студії під ред. Юрія С.І. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 657 с.
63. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Практичний посібник. - К.: Лібра, 1999. - 336 с.

64. Фінансові проблеми державних підприємств / Білик М.Д. // Фінанси України. – 2004. - № 3. – С. 70 – 82.
65. Цыгичко А.Н. Новый механизм формирования эффективности. – М.: Экономика, 1994. –191с.
66. Шадрина Г.В. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности – М.: ООО фирма «Благовест – В», 2003.
67. Шамай Л.Г., Трубочнина М.И. Экономический анализ деятельности предприятий – М.: ИНФРА – М, 2004г.
68. Шеремет А.Д. Комплексный экономический анализ деятельности предприятий. –М.: Экономика, 1990. –210с.
69. Ширягіна О.Є. Удосконалення методики прогнозування прибутку підприємств // Формування ринкових відносин в Україні (укр.).- 2004.- № 6.-С.12-16
70. Ширяева Р. Финансовое состояние промышленности // Экономист, 1997, №31, с. 49-57.
71. Экономика и статистика фирм / Под редакцией Ильенковой С.Д. – М., «Финансы и статистика», 1996.
72. Экономическая теория: Учебник для вузов/ Под редакцией Н. В. Сумцовой, Л. Г. Орловой, - М.: ЮНИТИ_ДАНА, 2000
73. Экономический анализ: Учебник для вузов/ Под ред. Л.Т. Гиляровской -2е изд., доп. - М.: ЮНИТИ-Дана, 2003.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Форми аналізу прибутку на підприємстві в залежності від цілей його проведення

Класифікаційна ознака	Форми аналізу
В залежності від об'єкта дослідження	Аналіз формування прибутку
	Аналіз розподілу і використання прибутку
В залежності від організації проведення	Зовнішній аналіз прибутку
	Внутрішній аналіз прибутку
В залежності від масштабів діяльності	Аналіз прибутку в цілому по підприємству
	Аналіз прибутку по структурному підрозділу
	Аналіз прибутку по окремій операції
В залежності від обсягів дослідження	Повний аналіз прибутку
	Тематичний аналіз прибутку
В залежності від періоду проведення	Попередній аналіз прибутку
	Поточний аналіз прибутку
	Наступний аналіз прибутку

Додаток Б

Рисунок Б.1 – Схема функціональної системи управління формуванням операційного прибутку підприємства

Додаток В

Таблиця В.1 – Баланс підприємства "Сумська біофабрика" за 2005 рік,

тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	11,4	11,2
первісна вартість	011	11,4	11,2
накопичена амортизація	012		
Незавершене будівництво	020	147,6	859,7
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8176,5	7889,8
первісна вартість	031	20042,9	19903,4
Знос	032	11866,4	12013,6
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	8335,5	8760,7
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100		
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	1032,9	1478,5
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130	520,0	283,1
Товари	140	948,1	1372,5
Векселі одержані	150		36,6
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	2657,7	577,0
первісна вартість	161	2657,7	577,0
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	77,6	13,2
за виданими авансами	180		
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		2,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	139,9	728,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	190,3	441,3
в іноземній валюті	240	47,7	87,8
Інші оборотні активи	250		0,5
Усього за розділом II	260	5614,2	5021,6
III. Витрати майбутніх періодів	270	0,1	0,0
Баланс	280	13949,8	13782,3

Продовження таблиці В.1

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	9375,9	9375,9
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	818,8	818,8
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	3349,8	3186,8
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	13544,5	13381,5
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470	13,4	59,5
Усього за розділом III	480	13,4	59,5
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	12,0	94,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		51,4
з бюджетом	550	357,8	158,6
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570	2,8	
з оплати праці	580	18,9	23,8
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610	0,4	12,7
Усього за розділом IV	620	391,9	341,3
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	13949,8	13782,3

Додаток Д

Таблиця Д.1 – Звіт про фінансові результати підприємства "Сумська біофабрика" за 2005 р., тис. грн.

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	8395,9	7658,5
Податок на додану вартість	015	(1389,7)	(1246,0)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0,5)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	7005,7	6412,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(5120,7)	(4131,2)
Валовий:			
прибуток	050	1885	2281,3
Збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	185,1	68,3
Адміністративні витрати	070	(798,5)	(705,2)
Витрати на збут	080	(77,9)	(115,2)
Інші операційні витрати	090	(847)	(1000,2)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	346,7	529,0
Збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	346,7	529,0
збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(295,4)	(327,1)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	51,3	201,9
збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
доходи	200	0	0
витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0
Чистий:			
прибуток	220	51,3	201,9
збиток	225	(0)	(0)

Продовження таблиці Д.1

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	2495,2	1636,4
Витрати на оплату праці	240	1833,5	1526,2
Відрахування на соціальні заходи	250	639,0	548,4
Амортизація	260	324,1	401,4
Інші операційні витрати	270	570,4	335,4
Разом	280	5862,2	4447,8

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320		
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330		
Дивіденди на одну просту акцію	340		

Додаток Ж

Таблиця Ж.1 – Баланс підприємства "Сумська біофабрика" за 2006 рік,

тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	11,2	11,2
первісна вартість	011	11,2	11,2
накопичена амортизація	012		
Незавершене будівництво	020	859,7	201,0
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	7889,8	8675,0
первісна вартість	031	19903,4	20690,6
Знос	032	(12013,6)	(12015,6)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	8760,7	8887,2
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	1478,5	1594,8
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120	283,1	475,0
готова продукція	130	1372,5	1707,8
Товари	140	36,6	19,8
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	577,0	1347,9
первісна вартість	161	577,0	1347,9
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	13,2	84,2
за виданими авансами	180		4,7
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200	2,7	2,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	728,4	931,5
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	441,3	523,1
в іноземній валюті	240	87,8	
Інші оборотні активи	250	0,5	0,5
Усього за розділом II	260	5021,6	6692,0
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс	280	13782,3	15579,2

Продовження таблиці Ж.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	9375,9	9375,9
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	818,8	818,8
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	3186,8	4909,5
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	13381,5	15104,5
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470	59,5	54,2
Усього за розділом III	480	59,5	54,2
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	94,8	72,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	51,4	3,0
з бюджетом	550	158,6	231,4
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580	23,8	2,7
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610	12,7	110,9
Усього за розділом IV	620	341,3	420,8
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	13782,3	15579,2

Додаток К

Таблиця К.1 – Звіт про фінансові результати підприємства "Сумська біофабрика" за 2006 рік, тис. грн.

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	13383,9	8395,9
Податок на додану вартість	015	(2233,1)	(1389,7)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	11150,8	7005,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(6164,9)	(5120,7)
Валовий:			
прибуток	050	4985,9	1885
Збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	207,6	185,1
Адміністративні витрати	070	(855,0)	(798,5)
Витрати на збут	080	(190,3)	(77,9)
Інші операційні витрати	090	(679,3)	(847)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	3468,9	346,7
Збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	206,0	
Інші доходи	130	0,3	
Фінансові витрати	140		
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(5,6)	()
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	3669,6	346,7
збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(981,9)	(295,4)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	-18 236	-13 483
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	2687,7	51,3
збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
доходи	200	0	0
витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0
Чистий:			
прибуток	220	2687,7	51,3
збиток	225	(0)	(0)

Продовження таблиці К.1

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	3231,1	2495,2
Витрати на оплату праці	240	2207,6	1833,5
Відрахування на соціальні заходи	250	1055,1	639,0
Амортизація	260	420,3	324,1
Інші операційні витрати	270	694,2	570,4
Разом	280	7608,3	5862,2

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320		
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330		
Дивіденди на одну просту акцію	340		

Додаток Л

Таблиця Л.1 – Баланс підприємства "Сумська біофабрика" за 2007 рік,

тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	11,2	9,7
первісна вартість	011	11,2	14,2
накопичена амортизація	012		4,5
Незавершене будівництво	020	201,0	199,8
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	8675,0	9242,4
первісна вартість	031	20690,6	21723,5
Знос	032	12015,6	12481,1
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	8887,2	9451,9
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	1594,8	1493,3
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120	475,0	665,2
готова продукція	130	1707,8	2668,2
Товари	140	19,8	14,1
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	1347,9	524,3
первісна вартість	161	1347,9	524,3
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	84,2	128,0
за виданими авансами	180	4,7	4,5
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200	2,7	
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	931,5	909,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	523,1	187,5
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	0,5	2,7
Усього за розділом II	260	6692,0	6597,2
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс	280	15579,2	16050,2

Продовження таблиці Л.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	9375,9	9357,9
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	818,8	818,8
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	4909,5	4757,6
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	15104,5	14952,3
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		20,8
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		20,8
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		588,8
Інші довгострокові зобов'язання	470	54,2	4,5
Усього за розділом III	480	54,2	593,3
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	72,8	282,5
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	3,0	4,4
з бюджетом	550	231,4	26,3
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580	2,7	53,0
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610	110,9	101,9
Усього за розділом IV	620	420,8	483,8
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	15579,2	16050,2

Додаток М

Таблиця М.1 – Звіт про фінансові результати підприємства "Сумська біофабрика" за 2007 р., тис. грн.

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	10822,3	13383,9
Податок на додану вартість	015	(1762,4)	(2233,1)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	()	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	9059,9	11150,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(5982,4)	(6164,9)
Валовий:			
прибуток	050	3077,5	4985,9
Збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	314,9	207,6
Адміністративні витрати	070	(1039,8)	(855,0)
Витрати на збут	080	(258,0)	(190,3)
Інші операційні витрати	090	(901,7)	(679,3)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	1192,9	3468,9
Збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	23,0	206,0
Інші доходи	130		0,3
Фінансові витрати	140	()	()
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(66,4)	(5,6)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	1149,5	3669,6
збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(125,2)	(981,9)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	1024,3	2687,7
збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
доходи	200	0	0
витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0
Чистий:			
прибуток	220	1024,3	2687,7
збиток	225	(0)	(0)

Продовження таблиці М.1

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	3240,5	3231,1
Витрати на оплату праці	240	2442,0	2207,6
Відрахування на соціальні заходи	250	1107,9	1055,1
Амортизація	260	632,9	420,3
Інші операційні витрати	270	1533,0	694,2
Разом	280	8956,3	7608,3

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320		
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330		
Дивіденди на одну просту акцію	340		